

Smluvní struktura Bible: Boží kralování napříč Písmem

Ralph Allan Smith

Malé začátky
2023

© Jan Prorok
www.MaleZacatky.cz

Obsah

Ústřední téma Bible.....	1
Co je smlouva? (Část 1).....	7
Co je smlouva? (Část 2).....	15
Smluvní dějiny (Část 1)	21
První kněžská smlouva: Adamovská smlouva	24
První královská smlouva: Noemovská smlouva.....	25
První prorocká smlouva: Abrahámovská smlouva.....	26
Smluvní dějiny (Část 2)	29
Druhá kněžská smlouva: Mojžíšovská smlouva	29
Druhá královská smlouva: Davidovská smlouva	31
Druhá prorocká smlouva: Smlouva obnovy	32
Nová smlouva: Kristus jako Kněz, Král a Prorok.....	33
Edenská smlouva	37
Království	37
Smlouva.....	39
Adamova smluvní odpověď	42
Boží smluvní soud	43
Zaslíbení po Pádu	45
Království	45
Smlouva.....	46
Smluvní odpověď člověka.....	49
Boží smluvní soud	50
Noemovská smlouva	53
Království	54
Smlouva.....	55

Smluvní odpověď člověka.....	57
Boží smluvní soud	58
Abrahámovská smlouva.....	61
Království	62
Smlouva.....	63
Smluvní odpověď člověka.....	66
Boží smluvní soud	66
Mojžíšovská smlouva	69
Království	70
Smlouva.....	71
Smluvní odpověď člověka.....	75
Boží smluvní soud	76
Davidovská smlouva	77
Království	79
Smlouva.....	80
Smluvní odpověď člověka.....	83
Boží smluvní soud	83
Smlouva obnovy.....	85
Království	86
Smlouva.....	87
Smluvní odpověď člověka.....	90
Boží smluvní soud	91
Nová smlouva	95
Království	96
Smlouva.....	102
Smluvní odpověď člověka.....	107
Boží smluvní soud	107

Kapitola 1

Ústřední téma Bible

Co je ústředním tématem Bible? Abychom tuto otázku mohli zodpovědět, musíme se zamyslet nad otázkou mnohem základnější: Má Bible nějaké ústřední téma? Jestli Bible je jedinou, ucelenou knihou, je samozřejmé, že odpovědi musí být ano. A, samozřejmě, vyznáním křesťanů ze všech zemí, jazyků a kultur už téměř 2000 let je, že Bible je jednotným, spojitým Božím zjevením.

Mnohem důležitější však je, že toto svědectví potvrzuje sama Bible. Ačkoliv Bibli napsalo více než 40 různých autorů během asi 1500 let, předkládá nám ucelený světonázor a jednotné učení o Bohu, člověku, zákonu, historii a spáse. Harmonie biblického učení je však ještě podivuhodnější a jedinečnější, jelikož představuje organický růst zjevení v rámci historického vývoje Božího smluvního vztahu s Jeho lidem, a to od původního stvoření až do konce světa.

Křesťané všech věků vyznávali (a vyznávají) jednotu biblického poselství, ale ne všichni našli jednotu Bible v těch samých tématech. Ne všichni se shodnou, které téma je oním centrem a srdcem Bible. Někteří například tvrdí, že tímto sjednocujícím konceptem je vykoupení. Je rozhodně pravda, že biblický příběh nám předkládá rozvíjející se vykupitelské drama. Bible nám říká, jak člověk upadl do hříchu a jak Bůh

ve své milosti člověka zachránil (Gen 3:1–15). Říká nám o Boží velikolepé lásce k hříšnému lidstvu a o Ježíšově smrti pro vykoupení člověka (J 3:16). Bible nás učí, že Duch Svatý byl poslán do světa, aby mu zprostředkoval Ježíšovo vykupitelské dílo (Ř 8:1–14). Při vyvrcholení historie uvidíme svět jako plně vykoupený a budeme hledět na plné zjevení Boží slávy (1. Kor 15:22–28).

Vykoupení je tedy rozhodně jedním z hlavních a velikolepých témat Bible. Zároveň se však vykoupení nezdá jako dostatečně široké téma, aby mohlo zahrnout všechna ostatní přední témata. Abychom byli konkrétnější, vykoupení se nezdá dostatečně široké, aby mohlo zahrnovat témata, jako je stvoření, k němuž došlo předtím, než bylo třeba jakékoliv vykoupení, a které se v Bibli zdá důležitější než jen jako soubor kontextových informací pro téma vykoupení. S tak úzkým ústředním tématem, jako je vykoupení, by bylo obtížné najít náležité místo pro další témata, jako jsou andělé, Satan, padlí andělé, peklo a tak dále. Ačkoliv vykoupení je rozhodně pro biblický příběh velmi důležité, nezdá se být oním všeorganizujícím srdcem Bible.

Jiní tvrdí, že ústředním tématem Bible je Kristus sám. V nějakém slova smyslu to tak musí být, jelikož Kristus je Stvořitelem světa a inkarnovaným Slovem Božím (J 1:1–3). Od Pádu až do naplnění vykoupení se biblické poselství soustředí na osobu Krista jakožto Spasitele světa. Kristus je vykreslován předem v předobrazech a předpovídán v proroctvích (L 24:25–27). Ať už otázku hlavního tématu Bible zodpovíme jakkoliv, součástí odpovědi musí být Kristus. Ale v jakém smyslu bychom měli uvažovat o Kristu jako o centru a srdci [Písma]?

Mnozí učitelé Bible věří, že nejdůležitějším tématem Bible je smlouva. Znovu, smlouva rozhodně je jedním

z hlavních biblických témat. Bible vypráví příběh Božích smluv s Adamem a s Kristem (Ř 5:12nn). Říká nám, jak Adam porušil smlouvu a uvrhl celé lidstvo, jehož byl [smluvním] zástupcem, do stavu hříchu a pod Boží soud. Bůh Noemovi, Abrahamovi, Mojžíšovi a Davidovi dal smluvní zaslíbení, která představovala obnovu smlouvy s Adamem a zároveň i zaslíbení budoucí lepší smlouvy. Touto lepší smlouvou je samozřejmě nová smlouva v Kristu. Kristus přišel na svět, aby byl naším novým [smluvním] zástupcem, aby uspěl tam, kde Adam selhal. Svou smrtí na kříži nás vykoupil z hříchu a soudu, z adamovské kletby. V Jeho vzkříšení je nám dán život. Celé biblické poselství od stvoření po vykoupení je tedy hluboce smluvní.

Tak jako vykoupení, smlouva je rozhodně sjednocujícím tématem Bible, ale i ona se zdá být nedostatečná k tomu zahrnout plnou šíři biblického zjevení. Koncept smlouvy sám o sobě bývá poměrně abstraktní a je obtížné ho definovat. To, co je třeba, je téma, které je dostatečně široké, aby mohlo zahrnout každý přední biblický koncept, téma, které zahrnuje vykoupení, vzdává náležitou čest Kristu jako Stvořiteli a Vykupiteli a zároveň adekvátně zdůrazňuje ústřední roli smlouvy.

Takovým tématem je Boží království. V kontextu a rámci Božího království jsou zahrnuta všechna ostatní zmiňovaná přední témata a zároveň dostávají své náležité místo. Navíc, Boží království zahrnuje i další témata, která jsou důležitá pro naše chápání Bible, jako je stvoření, biblické učení o andělech a démonech či doktrína posledního soudu a věčného trestu. Kristus sám zůstává ústředním tématem Bible, jelikož jakožto Král je centrem Království, je jeho samotnou podstatou. Vykoupení jako ústřední téma je rozvíjejícím se dramatem Boží obnovy Království k jeho původnímu záměru.

Zároveň platí, že v rámci Božího království nachází své náležité místo i téma smlouvy. Smlouva je ústavou Království, je vymezením vztahu Nebeského Krále vůči Jeho lidu. V biblických dějinách jsou koncepty Království a smlouvy prakticky synonymy; přinejmenším jsou vzájemně závislými a neoddělitelnými koncepty. Smlouva definuje a ustanovuje Království; Království jako takové je ve své podstatě rozšířeným smluvním vztahem.

Kniha Genesis začíná stvořením a ustanovením Božího království a následnou vzpourou člověka, který se poddal Satanu. Zbytek Bible nám říká, jak pro sebe Bůh obnovuje své království a navrácí člověka zpět do jeho místa královské slávy, pro které ho Bůh původně stvořil. Dějiny jsou příběhem Boží války proti Satanovi. Bůh poráží Satana a obnovuje a buduje své království skrze Krista, a tak naplňuje svůj původní záměr se stvořením.

Evangelium, které Kristus kázal, bylo evangeliem o Božím království: „A Ježíš procházel celou Galileou, vyučoval v jejich synagogách a kázal evangelium království a uzdravoval každou nemoc a každou chorobu v lidu“ (Mt 4:23; srov. 9:35; 4:17; 5:3, 10; 6:33; 10:7; 12:28; 13:11nn; 16:19, 28; 18:3–4; 19:14; 21:43; 24:14; 25:34). Pavel, onen velký apoštol, hlásal poselství o Království: „A Pavel zůstal dva celé roky ve svém najatém domě a přijímal všechny, kteří k němu přicházeli, hlásal Boží království a vyučoval ty věci, které se týkají Pána Ježíše Krista, se vši směrností a nikdo mu v tom nebránil“ (Sk 28:30–31; srov. 14:22; 19:8; 20:25; 28:23). Poslední kniha Bible slaví věčné ustanovení a upevnění Božího království: „A zatroubil sedmý anděl; a v nebi byly veliké hlasy, které říkaly: ‚Království tohoto světa se stala královstvími našeho Pána a Jeho Krista; a On bude vládnout na věky věků‘“ (Zj 11:15; srov. 1:9; 12:10). Poslední kapitoly kni-

hy Zjevení popisují nový Jeruzalém, nebeské město, naplnění Božího záměru se stvořením a konečné zjevení Božího království (Zj 21–22).

Kristus jako hlava nové smlouvy přináší Boží království, a tak naplňuje zaslíbení daná Abrahamovi a Davidovi a dovršuje vše, co Bůh původně při stvoření pro člověka zamýšlel. Satanovy snahy zničit Království jsou poraženy Mesiášem, který zachraňuje svět a ustanovuje věčné Království.

Ústředním tématem biblického zjevení je tedy Boží smluvní království. Všechna ostatní navrhovaná ústřední témata nacházejí své náležité místo právě v tématu Království, jelikož smlouva je ústavou Království, Kristus je jeho Králem a vykoupení je Božím dílem obnovy Království, aby člověk jakožto Boží místopřítel mohl naplnit to, k čemu byl původně stvořen.

Kapitola 2

Co je smlouva? (Část 1)

Když říkáme, že Boží království je smluvním královstvím, hovoříme o faktu, že vztah mezi Bohem a člověkem je vymezen a definován smlouvou, a proto je smlouva „ústavou“ Království. Nejprve však musíme pečlivěji uvážit, co vlastně je smlouva. Na úvod musíme pochopit podstatu smlouvy, protože se často chápe špatně. Někdy dokonce i bibličtí učenci chybně tvrdí, že koncept smlouvy v Bibli je v podstatě identický s konceptem kontraktu. Tak to ale není. Kontrakt a biblická smlouva se liší svou samotnou podstatou.¹ Kontrakt je podmíněným vztahem, který se ustanovuje pro vzájemný prospěch stran, které ho uzavírají. Kontrakt je pouze omezeným závazkem, který pokračuje jen tak dlouho, dokud je prospěšný pro obě strany. Biblická smlouva však není vztahem podobným kontraktu, který by byl omezený oboustranným prospěchem smluvních stran.

Abychom mohli lépe pochopit podstatu smluvního vztahu, stačí se zaměřit na knihu Deuteronomium, jednu

1) Pozn. př.: Angličtina rozlišuje: 1) kontrakt (contract) (např. pracovní kontrakt); a 2) slavnostně uzavřenou smlouvu či ustanovený závazek (covenant) (např. manželská smlouva, Boží smlouva); české biblické překlady a teologické dědictví však hovoří prostě o „smlouvě“, což tento rozdíl smazává. Písmo nám předkládá Boží vztah s Jeho lidem vždy jako slavnostní, smluvní („kovenantní“) závazek, nikdy jako kontrakt. Když tedy dále hovoříme o smlouvě, hovoříme o druhém z těchto druhů závazku, o „kovenantu“.

z prvních knih Bible – a především knihu, která zdůrazňuje smlouvu. Deuteronomium nám jasně ukazuje, že podstatou smlouvy je láska. Za prvé, je tu Boží láska k Jeho lidu, která je základem a důvodem, proč Bůh povolal svůj lid [k sobě samému a poté z Egypta]. A poté je tu naléhání na Boží lid, ať na Boží lásku odpovídá svou láskou, jež se má projevat loajalitou a věností vůči smlouvě, kterou Bůh se svým lidem ustanovil.

Vždyť ty jsi svatým lidem Hospodinu, svému Bohu; Hospodin, tvůj Bůh, tě vyvolil, abys byl Jeho lidem, Jeho vlastním majetkem, ze všech národů, které jsou na tváři země.

Hospodin k tobě upnul svou lásku a vybral si tě ne proto, že byste byli početnější než národy, vždyť vás bylo nejméně ze všech lidí, ale proto, že Hospodin si tě zamiloval a dodržel přísahu, kterou přísahal tvým praotcům, a proto tě Hospodin vyvedl mocnou paží a vykoupil tě z domu otroctví, z ruky faraona, krále Egypta. Věz tedy, že Hospodin, tvůj Bůh, On je Bůh, Bůh věrný, který zachovává svou smlouvu a své milosrdenství tisícům generací těch, kdo Ho milují a zachovávají Jeho příkazy; ale odplácí těm, kdo Ho nenávidí, do jejich tváří a vyhubí je; neopozdí se vůči tomu, kdo Ho nenávidí, do jeho tváře mu odplatí. Proto zachovávej příkazy, ustanovení a soudy, které ti dnes přikazují, abys je konal.

Co je smlouva? (Část 1)

Pak se stane, protože budete poslouchat tyto soudy a zachovávat a konat je, že Hospodin, tvůj Bůh, bude zachovávat svou smlouvu a své milosrdenství, které přísahal tvým praotcům. Bude tě milovat a žehnat ti a rozmnoží tě; také požehná plodu tvého lůna i plodu tvé země, tvému obilí a tvému novému vínu a tvému oleji, přírůstku tvého dobytka i mladým tvého stáda v zemi, o níž přísahal tvým praotcům, že ti ji dá.

(Dt 7:6–13)

V těchto verších vidíme, že tato smlouva vychází z Boží lásky k Abrahamovi a k jeho potomstvu. Bůh se rozhodl, že požehná dětem Izraele a učiní je svým vlastním lidem. Bůh si je vybral ne proto, že by byli „výhodným obchodem“. Není tu nic, co by se byť i jen podobalo kontraktu. Bůh se ve své milosti rozhodl milovat Izrael a vylít na něj své požehnání.

Ale láska si žádá vzájemnost. Je oboustranná. A tak Bůh požaduje, ať Ho děti Izraele také milují.

Slyš, Izraeli! Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jeden! Miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou.

(Dt 6:4–5)

Nuže, Izraeli, co od tebe žádá Hospodin, tvůj Bůh, než jen to, aby ses bál Hospodina, svého Boha, chodil po všech Jeho cestách a miloval Ho a sloužil Hospodinu, svému Bohu, celým

svým srdcem a celou svou duší a zachovával
Hospodinovy příkazy a Jeho ustanovení,
která ti dnes přikazují pro tvé dobro?

(Dt 10:12–13)

Jak jasně ukazují tyto verše, smlouva je závazkem lásky. Jelikož smlouva ustanovuje vztah, který se ze své podstaty zásadně liší od kontraktu, jehož záměrem je oboustranný zisk, musí být ustanovena odlišným způsobem. Z biblického hlediska smlouva [tohoto druhu] vyžaduje uzavření a zpečetění přísahou, která obvykle zahrnuje konkrétní přísežnou ceremonii, jako je obřizka (jinými slovy, obřezání dítěte ve starověkém Izraeli bylo smluvní přísahou). Příklad přísaha je pro smlouvu tak důležitá, že slovo „příklad“ se někdy používá jako synonymum pro smlouvu (srov. Dt 29:12, 14).

Co tedy je přísaha? Příklad je sebeklínajícím slibem. Když někdo přísahu, slibuje tím zachovávat a střežit daný smluvní vztah a zapečetuje tento slib slovy, kterými na sebe svolává kletbu, pokud svůj slib nedodrží. A touto kletbou smlouvy je smrt.

Mnozí křesťané si možná neuvědomují, že kletba je součástí, mimo jiné, i tradičního křesťanského manželského slibu. Slova „Dokud nás smrt nerozdělí,“ znamenají „do smrti“, ale zároveň v sobě zahrnují i koncept toho, že danou smlouvu nemůže ukončit nic jiného než smrt, a proto naznačují kletbu smrti nad tím, kdo bude své přísaze nevěrný. Tradiční manželský slib nám ilustruje druh a charakter závazku, který je ve smlouvě [tohoto druhu] požadován, i dalším svým aspektem. Když například říkáme „ve zdraví i v nemoci“ a „v dobrém i ve zlém“, tato slova jsou dosvědčením faktu, že i v případě, že se pro nás celý vztah ukáže jako „nevýhodný“,

neopustíme svého manžela či svou manželku kvůli ekonomickým ani žádným jiným těžkostem. Manželská láska je sebeobětující láskou. Neexistuje žádný důvod pro rozpuštění tohoto vztahu, s výjimkou toho, když jedna ze smluvních stran poruší svou přísahu, zradí smlouvu, a rozbije tak celý vztah. Nemoc, chudoba nebo nepříjemná osobnost, nic z toho nemůže přísahu zrušit. V manželství oba manželé přísahají, že se druhému sebeobětujícím způsobem odevzdají, a to bez myšlenky na svůj osobní prospěch a zisk.

Ilustrace manželského slibu je zde obzvláště náležitá, jelikož Boží vztah s Izraelem je přirovnáván ke vztahu manžela a manželky (např. Ez 16). Dokud bude Izrael věrný lásce smlouvy – a „věrnost“ zde neznamená bezhříšnou dokonalost, ale spíše kajícínou víru a lásku – Bůh svůj lid nikdy nezanechá a nikdy ho neopustí. Božím závazkem žehnat Jeho lidu nedokáže nic otrást.

Nicméně, plný význam a obsah smluvní lásky nevidíme v Božím vztahu s Izraelem; Bible nám ve skutečnosti plnost smluvní lásky nezjevuje až do Kristova příchodu. Ve vztahu Krista a Otce totiž poprvé vidíme, že smluvní láska je věčným společenstvím Otce, Syna a Ducha.

Otče, toužím, aby i ti, které jsi Mi dal, byli se Mnou tam, kde jsem Já, aby viděli Mou slávu, kterou jsi Mi dal, neboť jsi Mne miloval před založením světa. ... Dal jsem jim poznat Tvé jméno a dám jim je poznat, aby láska, kterou jsi Mne miloval, byla v nich, i Já abych byl v nich.

(J 17:24–26)

V kontextu vztahu Krista a Otce chápeme, že Janova slova „Bůh je láska,“ mají trojiční význam. Bůh je láska, protože Otec, Syn a Duch sdílejí věčnou lásku jeden k druhému. Každá ze tří Osob Trojice se plně oddává tomu, aby žehнала ostatním osobám a oslavovala je (srov. J 7:18; 8:50, 54; 11:4; 12:28; 13:31–32; 14:13; 16:14; 17:1, 4, 5, 22, 24). Bůh sám ve společenství trojiční lásky je oním definitivním, prvotním Královstvím a vztah mezi Osobami Trojice je onou pravou smlouvou.¹

Tento fakt má hluboký význam pro biblický příběh o stvoření a vykoupení. Bůh stvořil svět jako své Království, aby zjevoval Jeho slávu (srov. Ž 8; 19). Jelikož tři Osoby Trojice tvoří smluvní království lásky, i stvořený svět je smluvním královstvím, nad kterým Bůh ustanovil Adama a Evu jako vládce a místosprávce. Jejich vláda se měla zakládat na lásce k Bohu a na jejich vzájemné lásce. Měli střežit stvořený svět a starat se o něj tak, aby nesl ovoce k Boží slávě (Gen 2:15). Pád člověka byl odmítnutím Boží lásky a odmítnutím života lásky mezi lidmi. Násilí světa před Potopou je vyvrcholením vzpoury Pádu a logickým důsledkem odmítnutí Boží lásky.

Vykoupení znamená obnovu Božího smluvního záměru. Člověk je obnoven ke svému původnímu povolání jakožto Božího obrazu,² což znamená, že člověk je povolán zpět do společenství smluvní lásky Otce, Syna a Ducha. I stvořený svět jako takový musí být obnoven ke svému původnímu záměru, jímž je zjevování Boží slávy skrze smluvní správcovské dílo Božího obrazu. V historii se musí zjevit a naplnit králov-

1) Pozn. pě: Autor tento trojiční rozměr smlouvy/smluvní rozměr Trojice šěrěji pědkládá ve svě knize *Eternal Covenant: How the Trinity Reshapes Covenant Theology* (Canon Press, 2003). Smluvní rozměr Božího jednání se v tomto ohledu odráží napě v realitách toho, že inkarnovaný Bůh Syn je v Kristu smluvní Hlavou lidu, která má smlouvu s Bohem, ěi v pasážích, jako je Žd 13:20.

2) Pozn. pě: Autor poukazuje na to, že „Boží obraz“ není konkrětněi charakteristikou nebo konkrětněi realitou, kterou by ělověk *měl*, nebo něěím, co by „nosil“; ělověk sáms je Božíms obrazem.

Co je smlouva? (Část 1)

ství spravedlnosti a lásky, aby tak mohla být Bohu k slávě zcela poražena Satanova lež a jeho pokoušení člověka v Zahradě. Vykoupení dochází svého naplnění v Božím království. Bůh na nás v Ježíši Kristu vyžil svou smluvní lásku, abychom skrze víru v Něj mohli být znovustvořeni jako Jeho děti a uvedeni do věčného společenství lásky.

Bible je příběhem Božího smluvního království – příběhem jeho stvoření, jeho zkažení hříchem a pošetilostí a jeho následného vykoupení Božím milosrdenstvím k chvále slávy Jeho milosti. Ústřední téma Bible, Boží smluvní království, zjevuje charakter Trojjediného Boha jako Boha lásky, který povolal člověka do společenství lásky se sebou samým.

Kapitola 3

Co je smlouva? (Část 2)

Podstatou Boží smlouvy je láska; nicméně, koncept smlouvy zahrnuje i formální vztah. Vzájemný závazek vztahu lásky na sebe někdy bere právní, zákonnou formu, která explicitním způsobem vyjadřuje závazky a povinnosti dané lásky. Smlouva je tedy formálním závazkem lásky.

Znovu, nápomocná je zde analogie manželství. Fakt, že manželský slib je právní ceremonií, nijak neumenšuje lásku, kterou vyjadřuje. Naopak, jestli muž tvrdí, že ženu miluje, ale odmítá na sebe vzít zákonný závazek, realita jeho lásky je přinejmenším velmi pochybná. Boží láska k člověku je vyjádřena v právní formě smlouvy, ve které na sebe Bůh bere závazky a volá člověka k věrnosti vůči této smlouvě. Proto vidíme, že smlouva má jasnou strukturu a lze ji vyjádřit formálním, právním jazykem. Kniha Deuteronomium, kniha smluvní lásky, nám může pomoci smlouvu náležitě pochopit. Celá tato kniha je smluvním dokumentem, jehož struktura odpovídá pětibodovému schématu, který se objevuje napříč Biblií jako vyjádření a vymezení smlouvy. Ray Sutton vysvětluje strukturu Deuteronomia následovně:

Transcendence (Dt 1:1–5). Smlouva začíná uznáním Božího absolutního Panství.

Bůh je ten, kdo nám dává smlouvu. On je absolutní Král.

Hierarchie (Dt 1:6–4:49). V této části Deuteronomia Mojžíš popisuje dějiny Izraele ve světle Božího vedení a požehnání. Bůh dal Izraeli vůdce, jeho smluvní zástupce. Když byl Izrael věrný svému Bohu, byl poslušný vůči svým vedoucím.

Etika (Dt 5–26). Ústřední sekce smlouvy vymezuje, jak má Boží lid žít, aby mohl být Jeho svatým národem. Boží vztah s Jeho lidem je etickým vztahem. Aby Boží lid mohl zakoušet požehnání smlouvy, musí žít spravedlivě.

Přísaha (Dt 27–30). Smlouva slibuje požehnání těm, kdo jsou poslušní vůči zákonu, a kletby těm, kdo se proti němu bouří. Když na sebe příslušníci Božího lidu berou přísahu smlouvy, volají tím k Bohu, ať je prokleje, jestliže budou neposlušní, a ať jim žehná, jestliže budou poslušní.

Následovnictví (Dt 31–34). Závěrečná sekce smlouvy se týká dědiců smluvních požehnání. Bůh zamýšlí, aby smlouva pokračovala ve zbožných rodinách z generace na generaci. Ústřední a zásadně důležitou součástí smluvní poslušnosti je vychovávat a učedničit děti, ať následují Boha, a namáhat se na předávání požehnání budoucím pokolením.³

3) Viz Ray Sutton, *That You May Prosper* (Institute for Christian Economics, 1987). Pozn. př.: Ač Sutton na tento fakt ve své původní práci nepoukazuje, anglická označení pro tuto

Samozřejmě, tato pětibodová struktura není tím jediným smluvním vzorcem, který je z biblického hlediska přijatelný. James Jordan ve své podnětné studii Levitiků a Deuteronomie podotýká, že materiál biblických smluv je možné utřídit i podle struktury tříbodové (Trojice), čtyřbodové (základy světa), pětibodové (budování [Božího] domu), šestibodové (člověk), sedmibodové (den odpočinku), desetibodové (zákon) a dvanáctibodové (smluvní lid).⁴ Nicméně, ačkoliv Jordan nevěří, že rozdělení smlouvy do pěti bodů je důležitější než jiná možná rozdělení, zároveň dokazuje, že Mojžíš nejčastěji používá pětibodovou strukturu a že tato struktura tedy rozhodně není svévolným výmyslem vykladačů.⁵⁶

Podle Northa,⁷ Suttona⁸ a Jordana⁹ je i samotné Desatero přikázání strukturováno jako dvojí zopakování pětibodové smluvní struktury.

1. První přikázání nás tím, že učí, že Bůh sám je Ten jediný, kdo má být uctíván, volá

pětibodovou struktura smlouvy tvoří slovo THEOS (řecky „Bůh“): Transcendence – Hierarchy – Ethics – Oath – Succession, což může být pomůckou k jejímu zapamatování.

4) James B. Jordan, *Covenant Sequence in Leviticus and Deuteronomy* (Institute for Christian Economics, 1989), s. 3–6. Jordan ve svém komentáři *The Law of the Covenant* (Institute for Christian Economics, 1984), s. 7, předkládá trojí přístup ke smlouvě: „Stručně řečeno, smlouva má tři aspekty. Je tu právní pouto. Je tu osobní vztah. Je tu struktura v rámci komunity.“ Ve své knize *Through New Eyes* poté rozvíjí čtyřbodový a dvanáctibodový model, s. 130–31.

5) *Covenant Sequence in Leviticus and Deuteronomy*, s. 6, 9–10.

6) Pozn. př.: Mezi další díla, která předkládají pětibodovou strukturu jako důležitý mojžíšovský a obecně smluvní motiv, patří např.: M. G. Kline, *Treaty of the Great King: The Covenant Structure of Deuteronomy: Studies and Commentary* (Eerdmans, 1963); idem, *The Structure of Biblical Authority* (Eerdmans, 1972); V. S. Poythress, *The Shadow of Christ in the Law of Moses* (P & R Publishing, 1995); D. Chilton, *The Days of Vengeance: An Exposition of the Book of Revelation* (Dominion Press, 1987) a J. J. Meyers, *The Lord's Service: The Grace of Covenant Renewal Worship* (Canon Press, 2003).

7) Gary North, *The Sinai Strategy: Economics and the Ten Commandments* (Tyler, Texas: Institute for Christian Economics, 1986).

8) Op. cit., s. 214–24.

9) Op. cit., s. 10–13.

ctít všepřesahujícího, transcendentního Stvořitele a Vykupitele. Šesté přikázání tím, že zakazuje vraždu, chrání obraz transcendentního Boha.

2. Druhé přikázání a sedmé přikázání jsou napříč Bibli spojené, jelikož Písmo znovu a znovu předkládá souvislost mezi modlářstvím a cizoložstvím. Oba tyto hříchy jsou převrácením řádu a podřízenosti, které Bůh ustanovil.

3. Třetí část smlouvy, etika, souvisí s vymezenými hranicemi, které jsou pointou osmého přikázání: „Nepokradeš.“¹⁰ Třetí přikázání požaduje, ať nosíme Boží jméno spravedlivě – předkládá nám povolání žít v poslušnosti vůči Božímu zákonu, kterým zjevujeme slávu Jeho jména v našich životech.¹¹

4. Čtvrté i deváté přikázání se zabývá sankcemi, jelikož sabat je dnem soudu, kdy člověk přináší své skutky Bohu k posouzení; příkaz nevydávat falešné svědectví nás vidí v soudní síni jako někoho, kdo se účastní soudního procesu.

5. Páté a desáté přikázání odpovídají páté části smlouvy, neboli mezigenerační konti-

10) Pozn. př.: Nejen, že přikázání nekrást je samo o sobě hranicí, ale, mimo jiné, vymezuje hranice mezi „mé“ a „tvé“.

11) Pozn. př.: Ač „vzít Boží jméno nadarmo“ je zažitým spojením, které mnozí chápou jako „klít“ či „falešně přísahat“ a podobně, hebrejský výraz použitý v Ex 20:7 by bylo náležité přeložit jako „zvednout“, „nosit“ či „vzít“ Boží jméno (jak je zjevné z doslovnějších překladů jako YLT); sloveso v řeckém překladu Ex 20:7 (LXX) by bylo možné přeložit jako „přijmout“, „dostat“, „vzít“, „chopit se“. Proto se mnozí přiklání k výkladu, že třetí přikázání hovoří primárně o tom, že máme nosit jméno, které na nás náš smluvní Bůh vložil, se ctí.

Co je smlouva? (Část 2)

nuitě a předávání dědictví. V pátém přikázání je dětem, budoucím dědicům, řečeno, jak získat dědictví v Hospodinu. V desátém je nám zakázáno dychtit a závidět, což je hřích, který ničí dědictví celou řadou způsobů.

Už jsme viděli, že pětibodová struktura smlouvy je 1) strukturou Deuteronomia; 2) opakovaně používaná v Levitiku i v Deuteronomiu; a 3) strukturou Desatera přikázání. Proto ji můžeme použít jako nápomocný nástroj biblické exegeze i při vztahování smlouvy do konkrétních detailů každodenního života. Jordan předkládá těchto pět bodů obsáhlejším způsobem, který objasňuje širší důsledky každého bodu.

1. Iniciale, ohlášení, transcendence, život a smrt, smluvní modlářství.
2. Přeskupování struktury, řád, hierarchie, liturgické modlářství, ochrana Nevěsty.
3. Svrchované udělení daru, začlenění, majetek, zákon obecně jako nástroj zachování a ochrany svrchovaně udělených darů.
4. Praktické prosazování, požehnání a kletby, svědci, soudy dne odpočinku.
5. Následovnictví, umělecká vyjádření a zdůraznění smlouvy, úcta ke správcům, žádostivost.¹²

V následujících kapitolách použijeme tuto pětibodovou smluvní strukturu jako pomůcku při podrobnějším rozboru

12) *Covenant Sequence in Leviticus and Deuteronomy*, s. 14.

různých biblických smluv, abychom tak mohli jednotlivé smluvní věky hlouběji pochopit. Ačkoliv obecná struktura smlouvy je stejná, smluvní zjevení postupem času roste. Proto bude nápomocné u jednotlivých biblických smluv uvážit každý ze zmiňovaných pěti bodů, které nám tak pomohou vidět implikace smlouvy pro jednotlivé smluvní éry a více si uvědomit smluvní růst a vývoj.

Jak uvidíme, první bod, Panství Trojjediného Boha, je v každé smlouvě v podstatě stejný. Nicméně, Bůh se v každé smlouvě zjevuje různými způsoby, aby tak Jeho lid získal hlubší pochopení svého Boha. Druhý bod se týká systému smluvní reprezentace ustanoveného na zemi. Každý věk má své smluvní zástupce na úrovni církve, státu a rodiny, kteří jsou Bohem ustanovenými vedoucími Jeho lidu; nicméně, podrobnosti tohoto systému se v jednotlivých dobách mění. Třetí bod zahrnuje podrobné příkazy pro každodenní život, které Bůh dává svému lidu. I ty se věk od věku liší, ačkoliv srdce spravedlivého požadavku Božího zákona se nemění. Spravedlnost vždycky znamená lásku, přičemž konkrétní povinnosti a závazky lásky jsou definované charakterem daného osobního vztahu, například vztahu otce a dítěte, manžela a manželky, bratra a bratra atd. Čtvrtý bod, požehnání a kletby, se liší podle okolností a situace Božího lidu v dané době. Čtvrtý bod se zároveň zabývá smluvními ceremonii a naší obnovou smluvní přísahy, přičemž jejich podrobnosti se smlouvu od smlouvy do velké míry liší. Pátý bod, který se zabývá otázkou smluvního dědictví, se mění spolu s druhým a čtvrtým bodem podle smluvní situace Božího lidu. Předtím, než podrobněji zvážíme jednotlivá smluvní období, je důležité pochopit celkovou smluvní strukturu Bible.

Kapitola 4

Smluvní dějiny (Část 1)

Celý příběh Bible je udáván a tvarován doktrínou smlouvy. Bůh na počátku stvořil člověka a celý svět ve smluvním vztahu vůči Němu a postavil Adama do Zahrady Eden, do svatyně světa. Tam měl Adam zakoušet Boží nejvyšší smluvní požehnání, společenství se samotným Bohem. Adam však hned prvního dne odpočinku tuto smlouvu porušil. Tím mohl celý příběh skončit, ale Bůh je Bohem milosti. Bůh obnovil svou smlouvu s člověkem a zaslíbil, že ustanoví zcela novou smlouvu skrze nového Adama (Gen 3:15). Zaslíbený Spasitel měl být Hlavou nového lidstva, jež mělo naplnit záměr, který Bůh měl, když stvořil svět jako své království (srov. Ř 5:12–25).

Když čteme Genesis 1–3, vidíme, jak se člověk vzbouřil proti Bohu; nicméně, slovo „smlouva“ se v těchto třech kapitolách neobjevuje. Jak tedy víme, že Adamův vztah vůči Bohu byl smluvní? Skutečnost, že tento původní vztah byl smlouvou, je zjevná na základě toho, že v mojíšovském záznamu se objevují všechny prvky smlouvy; a navíc, Ozeáš o tomto vztahu otevřeně a jasně hovoří jako o smlouvě (Oz 6:7¹³). Navíc, když se slovo „smlouva“ objevuje v Bibli poprvé

13) Správným překladem Oz 6:7a je: „Ale oni porušili smlouvu jako Adam...“ Viz Benjamin B. Warfield, „Hosea VI.7: Adam or Man?“ v *Shorter Collected Writings*, sv. 1, s. 116nn.

v Genesis 6:18 a 9:9–17, setkáváme se s opakováním totožného jazyka, který se objevuje v prvních kapitolách knihy Genesis, což jasně ukazuje, že smlouva s Noemem je vykupitelskou obnovou původní smlouvy s Adamem.

A Bůh požehnal Noemu a jeho synům a řekl jim: Plodte a množte se a naplňte zemi. A bázeň před vámi a děs z vás bude na vši zemské zvěři a na všem nebeském ptactvu, na všem, co se hýbe na zemi, a na všech mořských rybách; jsou vydány do vaší ruky. Všechno živé, co se hýbe, budete mít za pokrm; jako jsem vám dal zelené rostliny, tak jsem vám dal všechno. Ale maso s jeho životem, kterým je jeho krev, nejezte. A jistě budu vyžadovat krev vašich životů; z ruky každého zvířete ji budu vyžadovat a z ruky člověka; z ruky bratra každého člověka budu požadovat život člověka. Kdokoliv prolévá krev člověka, člověkem musí být prolita krev jeho; protože k obrazu Božímu stvořil On člověka. A vy, vy se plodte a množte; rodte hojně na zemi a rozmnožte se v ní.

(Gen 9:1–7; srov. Gen 1:26–28)

Původní smlouva s Adamem je základní smlouvou pro celou éru, která začíná stvořením a trvá až do Kristovy inkarnace. Právě na tuto skutečnost poukazuje Pavel, když vysvětluje celé dějiny světa ve světle dvou mužů, Adama a Krista (Ř 5:12–21; 1. Kor 15:22–49). Adam byl smluvní hlavou staré smlouvy. Kristus je Hlavou nové smlouvy. Adam byl Božím

místodržitelem, který selhal a zavedl své potomstvo do hříchu (Ř 5:12). Kristus je Božím místodržitelem, který dodržel Boží smlouvu a vydobyl její požehnání pro sebe i pro svůj lid (Ř 5:19; srov. Iz 53:10–12).

Bible pro nás v době od Adamova pádu do Kristova příchodu zaznamenává šest dalších smluv. Tyto smlouvy jsou druhotné – jsou obnovami a rozšířeními smlouvy s Adamem, přičemž každá zdůrazňuje konkrétní aspekt zodpovědnosti člověka jakožto Božího obrazu. Adam byl v Zahradě knězem,¹⁴ jehož zodpovědností bylo střežit Zahradu a jeho ženu Evu (Gen 2:15–25). Zároveň byl i králem, jemuž byla dána nadvláda nad světem (Gen 1:26–28). A byl prorokem, k němuž mluvil Bůh (Gen 2:16–17). Ale Adam byl i nedospělý; tuto skutečnost symbolizuje fakt, že Adam a Eva byli při svém stvoření nazí. Kvůli Adamově pádu se další rozvíjení smlouvy po něm zakládá na Boží vykupující milosti. Bůh koná v historii navzdory hříchu člověka, aby zjevil sám sebe skrze svou smluvní lásku. Bůh ve své vykupující milosti vede člověka od nedospělosti v Zahradě skrze smluvní proces růstu k dospělosti v Kristu.

Šest „pod-smluv“ ve starosmluvní éře se rozvíjí ve dvou cyklech kněžské, královské a prorocké smlouvy. Tyto „pod-smlouvy“ jsou novými verzemi původní adamovské smlouvy spíše než zcela novými či nezávislými smlouvami. Každá z těchto smluv obnovuje adamovskou smlouvu a přidává zaslíbení vykoupení, zaslíbení, které se od smlouvy ke smlouvě rozvíjí a dále roste. Ačkoliv tyto smlouvy nepřinášejí „nové stvoření“, významným způsobem mění Boží řízení lidské společnosti a jejích záležitostí v adamovském systému světa.

14) Pozn. př.: Ač české překlady tuto realitu neodrážejí dobře, stejné spojení hebrejských slov, které popisuje práci Adama v Zahradě v Gen 2:15, se často objevuje jako popis práce kněží a levitů ve Stánku a v Chrámu (např. Num 3:7–8; 8:25–26; 18:5–6; 1. Le 23:32; Ez 44:14).

Řídí a vedou dějiny ke Kristu a k Jeho příchodu, který s sebou nese naplnění všech zaslíbení spásy (2. Kor 1:20). Ukazují historický pokrok Božího záměru se stvořením. Satan člověka pokoušel k hříchu a zničil člověka jako Božího místosprávce, ale Bůh v Kristu svou milostí člověka obnovuje, aby mohl z moci Ducha Svatého pracovat na ustanovování Božího království.

První kněžská smlouva: Adamovská smlouva

První z těchto smluv po pádu není v textu Písma explicitně nazvána smlouvou. Tak jako původní smlouvu s Adamem, i tuto smlouvu je třeba vyvodit z kontextu. Po hříchu Adama a Evy se Bůh zjevil v Zahradě a konfrontoval je kvůli jejich vzpouře; neprosadil však kletbu smlouvy v její plnosti. Na Adama a Evu přišla soudní, fyzická a smluvní smrt, ale Bůh jim zároveň dal čas a zaslíbení spásy. Adam a Eva zemřeli smluvně, jelikož byli vyvrženi ze Zahrady, pryč od Boha. Zjevuje se zde však milost v tom, že jim zjevně bylo dovoleno přinášet oběti poblíž Zahrady (srov. Gen 4:3). Adam s Evou zároveň začali umírat fyzicky, ale z Boží milosti jim bylo dovoleno žít dostatečně dlouho na to, aby měli potomky. Spása měla přijít skrze sémě ženy, které Bůh zaslíbil (Gen 3:15).

Boží milost je vidět i v tom, že Bůh Adamovi a Evě udělal roucha z kůže a oblékl je (Gen 3:21). Zvířecí kůže poukazovaly na fakt, že Adam a Eva soudně zemřeli skrze své smluvní zástupce, kterými byla zabitá zvířata. Bůh sám tím ustanovil obětní systém staré smlouvy, který trval až do Krista. Neznáme podrobnosti smluvního uspořádání té doby, ale zdá se jasné, že Kain a Ábel věděli, že mají Bohu přinášet zvířecí oběti. Kniha Genesis explicitně říká, že Bůh nepřijal Kaina ani jeho

nekrvavou obětí, zatímco Ábela a jeho obětí přijal (Gen 4:4–5; srov. Žd 11:4). Koncept zvířecí oběti chápal i Noe, který dokonce rozlišoval mezi čistými a nečistými zvířaty (Gen 7:1–2).

Tato první smlouva zdůrazňovala kněžskou zodpovědnost člověka, jelikož Adamovým hlavním úkolem na počátku bylo střežit Zahradu (Gen 2:15). Satanův útok na Evu byl zkouškou Adama jakožto kněze a strážce. Adam selhal. Ale i poté, co byl Adam vyhnán ze zahrady, pokračovali jeho synové ve své kněžské povinnosti. Kain a jeho sémě toto své povolání odmítli. Oproti tomu Šétův rod je charakterizován jako lid, který uctívá Boha (Gen 4:26). Nicméně, dokonce i zbožná Šétova linie odpadla, jelikož uzavírala manželství s nevěřícími ženami a opustila uctívání pravého Boha (Gen 6:1–5).

První smluvní éra skončila potopou. Bůh přinesl svůj smluvní soud proti světu lidí, kteří byli všichni, s výjimkou Noema a jeho rodiny, jako Kain a Lámech. Nicméně, tak jako na začátku, když Bůh přinesl soud, zároveň milostivě dal i novou smlouvu.

První královská smlouva: Noemovská smlouva

Smlouva s Noemem je druhou smluvní obnovou adamovského světa po Pádu. To, co je nové v tomto smluvním uspořádání, je fakt, že člověku je udělena zodpovědnost jednat v úloze a úřadu soudce (Gen 9:5–6), což dříve, když Kain zavraždil Ábela, dovoleno nebylo (Gen 4:15). Tato smlouva zdůrazňuje zodpovědnost člověka jako krále. Není to tak, že by zde chyběly kněžské povinnosti. Ale poprvé v historii je od člověka požadováno prosazovat trest smrti za vraždu. Jedná se o požehnání pro lidstvo a zároveň o známku historického růstu. Nicméně, i tato smluvní éra končí nevěrou, a to právě v té

oblasti, ve které Bůh člověku požehnal – končí zneužitím vládcovské autority. Člověk se pokusil vyvýšit svůj trůn do nebes tím, že postavil bábelskou věž (Gen 11:1nn). Bůh tento hřích člověka odsoudil tak, že věž zničil a rozptýlil lidstvo po celém světě.

První prorocká smlouva: Abrahámovská smlouva

Znovu, Bůh po svém soudu milostivě obnovil svou smlouvu s člověkem. I nadále jednal v historii, aby naplnil svůj záměr spásy a obnovil království, které se Satan snažil zničit tím, že pokoušel člověka ke vzpouře. Bůh vyvolil Abrahama a ustanovil Abrahamovo sémě jako svůj smluvní kněžský lid. Od tohoto momentu historie až do příchodu nové smlouvy museli lidé přistupovat k Bohu skrze Abrahamův lid – „spása je ze Židů“ (J 4:22b). Adamovský svět pokračuje, ale byl významným způsobem změněn. To, co bylo ve smlouvách s Adamem a s Noemem pouze implicitní, je poprvé oznámeno otevřeně a explicitně. Bůh dal Abrahamovi vidění světa vykoupeného z hříchu a obnoveného k Bohu: „V tobě budou požehnány všechny rodiny země“ (Gen 12:3b; srov. Gen 18:18; 22:18; 26:4; 28:14).

Vyhlídka na požehnání celého světa je něčím, co charakterizuje prorocká období obecně, jak je vidět právě v případě Abrahama. Znovu, prorocký důraz neznámá, že by Abraham nebyl i knězem a králem. Vidíme, že přinášel oběti, vedl armádu a byla mu zaslíbena vláda nad národy a to, že z jeho beder vzejdou králové (Gen 22:3nn; 14:13nn; 17:5–6). Nicméně, úřad proroka je v Abrahamově případě zdůrazňován více než jiné úřady. Faktem dokonce je, že Abraham je prvním člověkem v Bibli, který je nazván prorokem: „Je to prorok“ (Gen 20:7). Důležitou roli v celém příběhu knihy

Smluvní dějiny (Část 1)

Genesis hrají i prorocká požehnání Izáka a Jákoba. Patriarcha Josef byl mužem prorocké moudrosti, který přinesl abrahámovská požehnání Egypťanům.

Tak jako jiní hříšníci před nimi, i Abrahamovi potomci porušili smlouvu a stali se v Egyptě modláři (Joz 24:14). Proto na ně Bůh uvalil svůj lid smluvní soud, a tak byl Jeho lid zotročen faraonem. Když však volal ke svému Bohu, On milostivě vyslyšel jeho modlitby a zachránil ho skrze Mojžíše a Árona.

Kapitola 5

Smluvní dějiny (Část 2)

Druhá kněžská smlouva: Mojžíšovská smlouva

Ačkoliv Hebrejové se, tak jako Adam, vzbouřili proti Boží smlouvě tím, že se v Egyptě dopouštěli modlářství, Bůh milostivě vyhledal svůj zbloudilý lid a dal mu novou smlouvu. Smlouva daná skrze Mojžíše byla podstatně pokročilejší než jakákoliv smlouva, která jí předcházela. Do určité míry tomu tak bylo, protože Boží lid se rozrostl v celý národ. Potřeboval plnější, podrobnější vyjádření smlouvy, jelikož se začalo naplňovat zaslíbení dané Abrahamovi, že jeho potomci budou [mimo jiné svým počtem] jako hvězdy na nebesích (Dt 1:10; 10:22; srov. Žd 11:12).

Mojžíšovská smlouva dala Izraeli nejen zaslíbení spásy, které dopodrobna vykresloval obětní systém; vylíčila mu i Boží příkazy a ustanovení. Zákon obsahoval i vyučování ohledně moudrosti v oblasti civilní vlády, tedy něco, co by bylo v nové zemi nezbytné.

Nicméně, byla by chyba považovat za ústřední rys mojžíšovské smlouvy teokratické civilní právo. Velmi zjevně tomu tak není. Stánku, zákonům o čistotě, obětnímu systému

a kalendáři svátků se věnuje mnohem více prostoru a pozornosti než civilním zákonům. Navíc, to, co se často chápe jako „civilní právo“, obsahuje mnoho materiálu, který je svým charakterem kněžský. V předchozích smlouvách byly zjeveny kněžské a prorocké zodpovědnosti člověka, a stejně tak se všechny tři aspekty práce člověka jakožto Božího obrazu objevují v Mojžíšově zákoně. Prominentní je zde však kněžský element. A především, srdcem mojžíšovské smlouvy je dar Stánku – dar místa Božího přebývání mezi lidem Izraele. Poprvé v dějinách po Potopě je zde znovu ustanoveno místo Božího přebývání s lidmi. Člověku (zastoupenému veleknězem) bylo znovu dovoleno vstoupit do Boží přítomnosti.

Národ Izraele však nikdy nebyl mojžíšovské smlouvě skutečně věrný. V Jozuově době sice Pánův zákon zachovával, ale po Jozuově smrti opakovaně bloudil a odvracel se od Božích přikázání, jak vidíme v knize Soudců a v 1. knize Samuelově. Selhání Izraelců a jejich nedodržování smlouvy spočívalo především v tom, že neuctívali pravého Boha v souladu s Jeho přikázáními. To je něco, co vidíme v posledním soudu této éry, který přišel poté, co kněz Elí a jeho synové krajním způsobem znesvětili uctívání Boha (1. S 2:22–36; 3:11–14).

Smluvní soud však přišel v milosrdné formě. Při předchozích odpadlictvích Bůh opakovaně vydal Izrael jeho nepřátelům, kteří ho utlačovali, dokud Boží lid nečinil pokání ze svého hříšného modlářství (srov. Sd 2:1–23). Tentokrát však, symbolicky řečeno, šel do vyhnanství k Pelištejcům Bůh sám, když byla archa smlouvy vynesena do bitvy a ukradena (1. S 4nn). A Boží archa se nevrátila na své náležité místo, dokud Bůh neustanovil novou smlouvu.

Druhá královská smlouva: Davidovská smlouva

Vůdce Izraele Saul byl postavou, se kterou přišla důležitá změna, a zároveň byl velmi zjevným selháním. Jeho vláda byla koncem starší smlouvy a přípravou na smlouvu novou. Éra mojíšiovské smlouvy zcela skončila, když Bůh ustanovil nového smluvního vládce, Davida, a novou smlouvu, která zahrnovala davidovské zaslíbení Mesiáše (2. S 7). Éra monarchie s sebou zároveň přinesla slavnější formu uctívání, Chrám. Šalomoun se stal největším králem celé starosmluvní éry, největším „Adamem“ od původního Adama v Zahradě. Ale tak jako jeho praotec, i Šalomoun padl. Porušil všechny tři mojíšiovské zákazy dané králům – zákaz budovat si agresivní armádu, zákaz mít mnoho žen a zákaz tyranského danění (Dt 17:16–17). Není pochyb o tom, že Šalomoun také zapomněl na příkaz, že si král musí opsat svou vlastní kopii zákona a denně si ji číst (Dt 17:18–20). Tohle vše společně vedlo Šalomouna k tomu, aby se i svými skutky dopustil hříchu, který už spáchal ve svém srdci. Tím hříchem bylo modlářství (1. Kr 11:10). V důsledku Šalomounova hříchu bylo království rozděleno na severní a jižní část (1. Kr 11:11nn; 12:22–25).

Severní království nemělo dokonce ani jednoho zbožného vládce. Od jeho samého počátku byl každý jeho král modlář, který se bouřil proti Bohu (1. Kr 12:26–33; 15:34; 16:2–3; 16:18–19, 25–26, 31; 22:51–53; 2. Kr 3:1–3; 10:29, 31; 13:1–2, 10–11; 14:23–24; 15:8–9, 17–18, 23–24, 27–28; 17:20–23). Postupně se drtivá většina zbožných lidí ze severního království přesunula do Judska, takže v něm bylo zachováno všech dvanáct kmenů (2. Le 11:13–17; 15:8–9; 30:1–11, 18). Kolem roku 720 př. Kr. bylo odpadlé severní

království odvedeno do vyhnanství, aby se Izraelci stali otroky v novém Egyptě, v Asýrii (2. Kr 17:5–6; 18:9–12).

Tak jako severní království, i Judsko se postupně odvrátilo od smlouvy a bylo odvedeno do zajetí (2. Kr 24:1–5; 25:1–21; 2. Le 36:6, 15–21). Abrahamovi potomci byli zpět tam, kde začali – byli v otroctví v cizí zemi. Ale stejně, jako je Bůh nikdy neopustil v Egyptě, i v Babylonu byl s nimi. A když činili pokání, Bůh vyslyšel jejich modlitby a po sedmdesáti letech je zachránil a navrátil do země (Dan 9:1–27; 2. Le 36:22–23; Ezd 1:1–4).

Druhá prorocká smlouva: Smlouva obnovy

Nyní přicházíme k poslední starosmluvní obnově adamovské smlouvy, kterou Bůh svému lidu dal a skrze niž odsunul konečný soud a dále rozšířil zaslíbení spásy. Tato smlouva obnovy trvala až do Kristova příchodu. Bůh Izraelcům zaslíbil, že po sedmdesáti letech vyhnanství se znovu vrátí do země (srov. Jer 25:11–12; 29:10). Zároveň zaslíbil, že s nimi tehdy uzavře novou smlouvu (Ez 37:21–28). Tuto novou smlouvu doby obnovy ustanovil skrze proroky Agea a Zachariáše (srov. Ezd 5:1). Tak jako u jiných nových smluv, byl tu nový Boží dům (Ezd 1:3; 3:1nn; 5:1nn) a spolu s ním nové kněžstvo (Ezd 2:62–23; 3:8–10; 6:18, 20; 7:11nn). Vidění chrámu, které měl Ezechiel (Ez 40–48), vyučovalo Boží lid o jedinečně slavném nebeském chrámu, jehož byl pozemský chrám pouhým symbolem. Ale poprvé v historii byl tento nebeský chrám „otevřen“ tak, aby to všichni viděli. Abrahamovi potomci dostali nové jméno. Od té doby byli nazýváni Židé.

Byly tu i další změny v administraci Boží smlouvy. Například, země Izraele nemohla být navráćena rodinám podle

rozdělení ze dnů Jozua (Joz 11:23; 13:1nn; 15:20nn), a stejně tak už nemohl být v Izraeli král. Daniel Židům sdělil, že budou až do příchodu Mesiáše pod nadvládou pohanských králů (Dan 2; 7). Tohle všechno znamenalo, že mnoho podrobností Mojžíšova zákona už nemohlo být uplatňováno doslovně, ačkoliv tato ustanovení a tyto předpisy stále měly poskytovat moudrost starším měst.

Tak jako v prvním prorockém období, i zde je obzvláště prominentní dílo evangelizace mezi národy. Dvě celé knihy se věnují službě pohanům: Jonáš (který byl ve skutečnosti napsán na konci davidovského období) a Ester. I Ezdráš a Nehemiáš sdílejí mezinárodní perspektivu, která je významným způsobem jiná, než je perspektiva éry králů. Prorocké knihy z tohoto období, Ageus, Zachariáš a Malachiáš, vyhlížejí ustanovení Božího celosvětového království skrze svědectví Izraele (srov Ag 2:5–7, 21–23; Za 2:11; 4:12nn; 8:22–23; Mal 3:20).

Nová smlouva: Kristus jako Kněz, Král a Prorok

Když zahrneme adamovskou smluvní éru před pádem, stará smlouva má sedm smluvních období. Ve všech z nich se objevují společné rysy. Všechny těchto sedm smluv se týká „Adamova světa“, prvního stvoření. Kristův příchod však přináší zcela novou smlouvu – přináší nový svět. „Staré věci pomínuly; hle, všechny věci se staly novými“ (2. Kor 5:17b).

Ježíš, Nový Adam, naplňuje spravedlivé požadavky Boží smlouvy a přináší její požehnání novému lidstvu. Už není potřeba obětovat zvířecí oběti, jelikož Jeho oběť vyřešila problém hříchu jednou provždy (Žd 10:1–14). Svět sám, který byl kvůli Adamově hříchu „poddán marnosti“ (Ř 8:20), je nyní skrze Kristovo dílo usmířen s Bohem (Ko 1:20) a je

obnoven ke své původní ceremoniální čistotě. Proto dnes už neexistují nečisté země ani jedinečně ceremoniálně svatá místa. Je tu i nové lidstvo, které má obývat tento nový svět. Každý příslušník této nové rasy je knězem, včetně žen¹⁵ a [věřících z] pohanů. Všichni mají stejný přístup k Božím trůnu (Ef 2:12–22; Ga 3:28; Ko 3:11), jelikož Kristus sám je Velký Velekněz, který přivádí svůj lid k Bohu, a všichni, kdo jsou do Něj pokřtěni, byli učiněni kněžími a dědici (Ga 3:26–29).

Ted, když byl svět vykoupen a člověk byl zachráněn skrze smrt a vzkříšení Ježíše Krista, může nové lidstvo zdědit slávu, kterou nebeský Otec původně zamýšlel. V Kristově osobě sedí po Boží pravici oslavený Člověk, který vládne a bude vládnout světu, dokud Bůh „nesloží všechny nepřátele pod Jeho nohy“ (1. Kor 15:25; Ž 110:1; Ef 1:22; Žd 1:13). Jedině tehdy, až Církev, Jeho tělo, dobije všechny národy kázáním evangelia (Mt 28:18nn), se Ježíš vrátí ve slávě k poslednímu soudu (1. Kor 15:23–28). Zajisté, tato nová rasa, obrácená na víru v Krista, není bezhříšná, ale přesto je skrze Boží milost a moc Jeho Ducha spravedlivá. Tvoří ji lidé, kteří byli zachráněni v Kristu, aby naplňovali původní adamovské pověření poddávat všechny věci k Boží slávě. Svět bude naplněn lidmi, každá poušť bude proměněna v Zahradu a potenciál stvoření bude plně rozvinut ke chvále svého Stvořitele. Dějiny budou moci skončit, až bude Satan zcela a plně poražen, člověk skutečně zachráněn a Bůh oslavován jako Stvořitel a Vykupitel.

Království, které začalo v zahradě, bude naplněno a začne zcela nová éra: začnou věky věčného Království. Nové lidstvo zdědí svá vzkříšená těla a bude žít s Bohem ve věčné slávě. Až se naplní smlouvy stvoření a vykoupení, člověk

15) Pozn. p.ř.: Autor je konzervativní, konfesijní reformovaný teolog; nehovoří o možnosti, aby ženy vedly církev, ale o realitě kněžství všech věřících, která je oproti dřívějšímu levitskému kněžství zásadním způsobem rozšířena.

Smluvní dějiny (Část 2)

bude oslaven s Kristem v Novém Jeruzalémě (Zj 21–22), ale ani to pořád ještě zdaleka nebude konec. Bude to počátek něčeho nového, něčeho slavnějšího a zázračnějšího, než si dokážeme představit.

Kapitola 6

Edenská smlouva

Smlouva uzavřená s Adamem před Pádem řídí celou éru od stvoření až do Kristova příchodu. Nová smlouva v Kristu je spíše naplněním než nahrazením původní smlouvy. Jinými slovy, celý biblický příběh růstu Božího království je ukotvený v edenské smlouvě, která je zjevena v Genesis 1–3. To znamená, že abychom mohli pochopit zbytek Písma, musíme především náležitě pochopit tyto kapitoly. Na úvod naší studie se tedy nejprve zaměříme na stav Království v době stvoření, na pět bodů smlouvy v Edenské smlouvě, na odpověď člověka na smlouvu a na Boží soud.

Království

Bůh stvořil svět v šesti dnech. Proč v šesti dnech? Protože Jeho dílo ve stvoření mělo stanovit vzor a příklad, jímž se měl řídit člověk – šest dní pracovat, jeden den odpočívat (Ex 20:9–11). Navíc, dílo člověka mělo být pokračováním Božího díla. Na počátku byl svět temný, beztvarý a prázdný (Gen 1:2). Bůh po šest dní pracoval, aby dal světu světlo, tvar a živé bytosti. Vrcholem a korunou Jeho stvoření byl člověk, jenž dostal pověření, ať pokračuje v díle, které Bůh započal (Gen 1:26–28).

Když Bůh stvořil člověka, nejprve stvořil Adama, hlavu lidské rasy. Poté, zatímco se Adam díval, Bůh stvořil Adamův domov, Zahradu Eden (Gen 2:8), a tak dal Adamovi příklad toho, jak má pracovat. Zahrada byla uspořádaná kolem dvou jedinečných stromů, které stály v jejím středu; kolem ní obíhala zeď a v její přední straně se nacházela brána.¹⁶ Člověku bylo dovoleno svobodně jíst z každého stromu v Zahradě, s výjimkou stromu poznání dobrého a zlého (Gen 2:16–17). Člověk měl dvě základní povinnosti: Střežit Zahradu a obdělávat ji, aby přinášela více ovoce (Gen 2:15).

Bůh připravoval Adama na rodinný život tím, že mu přivedl všechna zvířata a nechal Adama, aby je pojmenoval (Gen 2:19–20). Dávat jednotlivým zvířatům jména znamenalo víc než jen vyslovovat zvuky; znamenalo to přiřadit každému zvířeti „označení“, které ho náležitě popisuje. Adam se dozvěděl o každém ze zvířat a pochopil něco z jeho významu a záměru v Božím Království. Viděl, že zvířata mnoha způsoby připomínají člověka; stejně ale viděl i fakt, že mezi člověkem a zvířaty existuje nezměrná bio-kulturní propast. Adam si uvědomil, že veškerá zvířata žijí v párech, ale že on je sám. Tím byl Adam připraven na to dostat ženu, kterou by miloval a které by si cenil. Jeho nevyřčená modlitba byla zodpovězena a Bůh mu dal Evu (Gen 2:21–23).

Svět, kterému Adam s Evou vládli, byl rozdělen do tří částí. 1) Zahrada Eden, která byla jejich domovem, byla svatyní na vrcholu hory, v níž se přímým způsobem setkávali s Bohem. 2) Země Eden byla zemí svatyně, zemí poblíž Bohu. 3) Zbytek světa byl dál od Svatého Místa, kde Bůh zjevoval sám sebe. Bylo tu ale další trojí rozdělení světa. 1) Nebesa, která byla nad Adamem a Evou a kterým vládlo

16) Písmo jako takové nám o zdi ani bráně nic nezaznamenává. Když však Bible říká, že Adam a Eva byli vyhnáni ze Zahrady a že Bůh postavil k východní straně Zahrady cheruby, aby se nemohli vrátit, zdá se, že bychom měli předpokládat, že u Zahrady byla zeď a brána.

slunce ve dne a měsíc a hvězdy v noci (Gen 1:14–18). 2) Země, která byla jejich domovem. 3) Velký oceán, který byl pod nimi. Právě odsud vychází symbolismus světa jako třípatrové budovy, který se později odráží ve Stánku a v Chrámu.

Smlouva

Výše zmiňovaných pět bodů smlouvy v tomto textu není uvedeno v jednoduchém smluvním pořadí, ale to nic nemění na tom, že se v něm objevují.

1. Transcendence: Celá pasáž (Gen 1–3) dokazuje absolutní Panství Boha, který tvoří všechny věci podle své vlastní vůle a podle svého vlastního plánu. Boží svrchovanost ve stvoření vidíme především v tom, že všechny věci jsou stvořené Jeho Slovem. Deset Božích promluv v záznamu o stvoření (Gen 1:3, 6, 9, 11, 14, 20, 24, 26, 28, 29) odpovídá deseti Božím Slovům v mojžíšovské smlouvě, v Desateru příkázání. Ve stvoření Adama a Evy vidíme dokonce i náznak Trojice, a to jak v Božím úradku – „Učiňme člověka k našemu obrazu, jako naši podobu“ (Gen 1:26) – tak i v samotném faktu, že lidské společenství je Božím obrazem do stejné míry jako jednotlivec.

2. Hierarchie: Adam je pánem stvoření, který mu vládne pod Boží autoritou. Člověk je původním králem světa a společně se svou královnou má nadvládu nad celým stvořením (Gen 1:28). Adam je zároveň původním knězem a prorokem, jelikož Bůh promlouvá k Adamovi, který poté vyučuje svou manželku Božím slovu (Gen 2:16–18). Jeho kněžskou zodpovědnost vidíme v příkazu střežit Boží Zahradu-svatyni (Gen 2:15); později totiž vidíme, že kněží jsou strážci chrámu. Jeho zodpovědnost jakožto prvního manžela a otce zahrnovala povinnost obdělávat Zahradu (Gen 2:15) a mít děti, které by naplnily zemi pro Boží slávu (Gen 1:28).

3. Etika: V určitém smyslu výše uvedené zodpovědnosti tvořily i příkazy smlouvy; nicméně, etické srdce smlouvy spočívalo především v příkázání nejíst ze stromu poznání dobrého a zlého (Gen 2:17). Z toho, jak byl příkaz vyjádřen, měl Adam vyvodit, že tento zákaz je dočasný. Důraz totiž velmi jasně ležel na Božím milostivém zaopatření člověka všemi stromy Zahrady (Gen 2:16). Fakt, že uprostřed Zahrady byly dva pojmenované stromy (Gen 2:9), z nichž jeden byl zakázaný, byl Božím pozváním jíst z druhého stromu, ze stromu života.¹⁷

Příkaz nejíst ze stromu poznání dobrého a zlého nebyl jen příkazem ohledně toho, co jíst a co nejíst. Skutečnou podstatou věci bylo: Budou Adam s Evou důvěřovat Bohu? Budou vůči Němu poslušní prostě proto, že je Bůh? Vyzkoušet Adamovu poslušnost v něčem, o čem bude chápat, že se jedná o věc spravedlnosti – jako například ve věci vraždy – by stále bylo testem. Ale Bůh dal Adamovi obtížnější zkoušku. Poslušnost vůči příkazu nejíst ze stromu poznání dobrého a zlého nemá onen zjevný etický význam jako příkaz na způsob „Nezavraždíš.“ Kdyby Adam ve své zkoušce býval byl po-

17) Pozn. p.f.: Autorovo učení v následujících odstavcích vychází z přesvědčení, které je širším způsobem předloženo v dalších knihách, jako např. Smith, *Eternal Covenant: How the Trinity Reshapes Covenant Theology* (Canon Press, 2003) a Jordan, „Merit versus Maternity: What did Jesus Do for Us?“ ve Wilkins a Garner, *The Federal Vision* (Athanasius Press, 2004). Nicméně, pro stručnost zjednodušeně:

1) Pán Ježíš Kristus je větším Adamem, který uspěl tam, kde první Adam selhal, a právě na tom základě jsou zachráněni ti, kdo jsou Jeho (Ř 5:14–16; 1. Kor 15:21–22).

2) Součástí toho, že Pán je (větším) Adamem, bylo Jeho oslavení skrze/na základě utrpení, kterým byl Pán Ježíš Kristus „učiněn dokonalým“ (Žd 2:6–10, především v. 9–10), jelikož „ačkoli byl Syn, naučil se poslušnosti tím, co vytrpěl; i dosáhl dokonalosti a stal se všem, kdo Ho poslouchají, původcem věčné záchrany“ (Žd 5:8–9 ČSP).

3) Pán Ježíš Kristus je (a od svého početí byl) bezhříšný Bůh-člověk, a proto Jeho „naučení se poslušnosti“ a „učinění dokonalým“ skrze utrpení (života a smrti na kříži) je věcí ne zásluh či postupně naučené bezhříšnosti, ale věcí oslavení či dospělosti. Tento fakt je potvrzen tím, že církev v Něm dorůstá „od slávy ke slávě“ (2. Kor 3:18) do „zralého lidství, měřeno mírou Kristovy plnosti“ (Ef 4:13 ČEP).

4) Na základě toho, v čem Pán Ježíš Kristus uspěl a k čemu dorůstá Jeho tělo, vidíme, v čem Adam selhal, a tak je zjevné, že Adamovou zkouškou byla dočasná zkouška odříkání a sebezapření za účelem dosažení dospělosti či dospělě poslušnosti.

slušný vůči Bohu, zjevil by tím víru a lásku, která je pravým srdcem poslušnosti. Z tohoto důvodu Bůh zkoušel Adama ve věci, která by se mohla zdát arbitrární.

4. Přísaha: Požehnání a kletba smlouvy byly předloženy ve dvou výše zmiňovaných stromech. Strom života by Adamovi a Evě přinesl požehnání, pokud by si ho byli vybrali místo stromu poznání dobrého a zlého. Kdyby si však vybrali zakázaný strom, čekala by je kletba smrti. Bylo to, jako by Pán Adamovi říkal to, co Mojžíš později řekl Izraeli: „Volám nebesa a zemi, aby dnes proti vám zaznamenaly, že jsem před vás předložil život a smrt, požehnání a kletbu: proto si zvolte život, abyste vy i vaše potomstvo mohli žít“ (Dt 30:19).

Je třeba vzít v potaz, že zde neřešíme a netvrdíme, že by se Adam a Eva stali Božími dětmi skrze své spravedlivé skutky. Adam a Eva už byli Božími milovanými dětmi, žili v Jeho domě, jedli z Jeho stolu. Zkouška v Zahradě byla zkouškou vytrvalosti. Kdyby Adam byl v této zkoušce úspěšný, vytrval by ve víře a byl by získal požehnání. V určitém okamžiku by toto požehnání zahrnovalo i to, že by Adamovi s Evou bylo dovoleno jíst ze stromu poznání dobrého a zlého a že by obdrželi roucha slávy, symbolizující skutečnost, že Adam a Eva byli v Božím Království povýšeni do větší slávy.

5. Následovnictví: Kdyby si Adam byl zvolil život, on a jeho potomstvo by byli zdědili svět, zatímco Satan by byl ze světa vyvržen. Kdyby Adam byl odmítl Satanovo pokušení, byl by pochopil skutečný význam dobra a zla, tedy právě to, co ho strom poznání dobra a zla a celá jeho zkouška měly naučit. Jinými slovy, zákaz jíst ze stromu poznání dobrého a zlého byl pedagogický. Kdyby se Adam s Evou byli naučili svou lekci, postoupili by do vyšší slávy a celé lidstvo po nich by bylo zakoušelo smluvní požehnání, která by pro něj byli vydobyli.

Adamova smluvní odpověď

Satan se v Zahradě zjevil ve formě hada, což Bůh dovolil, aby Adama vyzkoušel a aby ho naučil podstatu významu dobra a zla. Pouze Adamovi předložit přednášku o filozofii dobra a zla by mu nedalo pochopení, které potřeboval. Když Bůh chtěl dát Adamovi manželku, nejprve mu svěřil projekt, který by dával smysl celému jeho životu a který by Adama zároveň naučil, že manželku potřebuje. A stejně, když ho Bůh chtěl naučit o dobru a o zlu, poslal Satana, aby ho zkoušel. Adam měl střežit Zahradu od zla. Kdyby Adam byl úspěšně ubránil Zahradu před Satanovým útokem, těžká část jeho strážcovského díla by tím [přínejmenším na nějakou dobu, ale možná zcela] skončila.

Když se Satan přiblížil k Adamovi a k Evě, Adam měl ze Satanovy výzvy pochopit skutečný význam dobra a zla. Dobro a zlo nejsou substance nebo věci; slova „dobro“ a „zlo“ popisují naši smluvní odpověď Bohu. Podstatou dobra je, když se člověk podřizuje svému Stvořiteli, ale bouřit se proti Němu je podstatou zla, jelikož celý život člověka je definovaný ve vztahu vůči Bohu. Kdyby se Adam byl naučil tuto pravdu tím, že by se poddal Boží vůli, byl by dále utvrzen ve svatosti tak, že by pojedl ze stromu života. Můžeme říct, že Adam zde měl na výběr ze dvou svátostí: mohl si vybrat Satanovu magickou „svátost“, která mu zaslíbovala moc skrze neposlušnost vůči Bohu [strom poznání dobrého a zlého], nebo Boží smluvní svátost, která zaslíbovala život a veškeré dobro skrze podřízenost vůči Němu [strom života].

To, co Adam udělal, bylo ve skutečnosti mnohem zlejší, než si většina lidí uvědomuje. Když Satan hovořil s Evou, Adam, který byl poblíž [srov. Gen 3:6], nic neřekl. Jinými slovy, cíleně dovolil, aby Eva byla oklamána a svedena k tomu pojmít z ovoce stromu poznání dobrého a zlého, aby viděl, co se s ní stane (srov. 1. Tim 2:14). Udělal si ze své manželky pokusného králíka; pou-

žil ji, aby zkoušel Boha. Jestliže Eva nezemře, Adam bude vědět, že je bezpečné, aby jedl i on. Evě se ale ihned nic nestalo, a tak se Adam domníval, že je bezpečné ze stromu jíst. K pádu však došlo už ve chvíli, kdy se Adam rozhodl, že nechá Evu ovoce sníst.

Boží smluvní soud

Tehdy se osobně zjevil Bůh sám, aby vyhnal Adama a Evu ze Zahrady. Adam a Eva slyšeli zvuk Božího příchodu, který byl pravděpodobně zvukem oblaku Boží slávy (srov. Ex 19:16; 20:18; 1. S 22:8–16; Ez 1:4nn, především v. 24) a podobal se hluku hromu. Nic v Genesis nenaznačuje, že by se jednalo o mírný, jemný zvuk. Adam a Eva, tak jako Izraelci u hory Sinaj, byli vyděšeni tím, co slyšeli, a skryli se (Gen 3:10). Bůh nejprve promluvil k Adamovi, jelikož Adam byl Evinou smluvní hlavou. Poté vynesl soud nad Hadem jako nad původcem celého pokušení. A v tomto soudu najdeme prvotní zaslíbení spásy, základ nové smlouvy: „A ustanovím nepřátelství mezi tebe a ženu a mezi sémě tvé a sémě její; ono tobě rozdrtí hlavu a ty mu rozdrtíš patu“ (Gen 3:15).

Adam a Eva toho dne zemřeli, tak jak Bůh řekl. Zemřeli soudně skrze svého zástupce, skrze zvíře obětované místo nich, které za ně neslo kletbu smlouvy (Gen 3:21). Zde máme počátek biblického obětního systému. Soud tu zahrnoval zaslíbení života v nové smlouvě, jež měla poskytnout Zástupce, který skutečně sejme a odstraní hřích.

Být vyhnáni ze Zahrady bylo další formou smrti, jelikož Adam byl stvořen, aby měl společenství s Bohem. Adam a celé lidstvo po něm jakožto ti, kdo jsou vyvrženi ze Zahrady, hladoví po pravé Boží Zahradě, aniž by skutečně věděli, co vlastně hledají: „Ježíš jim řekl: Já jsem chléb života: Ten, kdo ke Mně při-

jde, nebude nikdy hladovět; a ten, kdo ve Mně věří, nebude nikdy žíznit“ (J 6:35).

Navíc, v jejich tělech toho dne začaly procesy fyzického rozkladu, začala v nich postupná „smrt“. Nemoci a bolest, únava a utrpení těla, které s sebou nese proces stárnutí, nebyly součástí původního stvoření. Ode dne, kdy Adam s Evou zhřešili, „začali umírat“ po fyzické stránce. Smrt však sahala dále než jen k fyzické smrti Adama a Evy. Nějakou formu smrti začalo zakoušet celé stvoření. Kvůli Adamově hříchu byl celý vesmír „poddán marnosti“ (Ř 8:20); celý svět zvířat, celý fyzický svět byl poddán do „otroctví zániku“ (Ř 8:21).

Ale v soudu tu byla i milost. Nebylo to tak, že by Bůh pouze zrušil původní smlouvu a zničil rasu, kterou stvořil ke svému obrazu – i když by bylo naprosto spravedlivé, kdyby to byl udělal. Bůh vykonal svůj soud způsobem, který zahrnoval zaopatření pro vykoupení. Toto zaopatření mělo dva aspekty. Za prvé, Bůh poskytl zaopatření pro pokračování staré smlouvy, jakési odročení posledního soudu. Za druhé, Bůh dal člověku zaslíbení nové smlouvy – mělo přijít Sémě ženy a zničit Hada. Proto byla smluvní situace, kterou ustanovil Boží soud nad Adamem a Evou, dočasným rozšířením původní smlouvy. Toto rozšíření však zároveň zahrnovalo zaslíbení nové a lepší smlouvy v budoucnu.

V Zahradě – a ani v historii – proto nebyl vítězem Satan, ačkoliv jeho vliv byl a stále je velký. Zaslíbení vítězství sémě ženy znamenalo, že člověk z Boží milosti splní pověření, které mu Bůh v Zahradě dal. Boží Království s člověkem jako králem pod Boží autoritou se nakonec v historii plně zjeví a naplní. Ale aby se tohle vše mohlo stát, bylo třeba, aby sémě ženy zemřelo. Lidstvo potřebovalo novou smluvní hlavu, která by ustanovila a upevnila smluvní Království v historii.

Kapitola 7

Zaslíbení po Pádu

Pád člověka změnil celý svět. Adamův hřích změnil jeho vztah vůči Bohu. To způsobilo drastickou změnu v Adamově vztahu vůči jeho prostředí a v jeho vztahu s Evou. Navíc, celý Adamův vnitřní, subjektivní stav se stal hluboce porušeným a zvráceným. Rozšíření a prodloužení smlouvy dané Adamovi a Evě po Pádu mohlo být pouze dočasné. Zakládalo se totiž na obětování zvířat, které bylo třeba znovu a znovu opakovat. Zároveň ani nemohlo vyřešit základní problém člověka, hřích, jenž si žádal oběť, která by z lidí zcela sňala hřích a vinu. To, co obětování zvířat však poskytnout dokázalo, byl čas, jelikož odročovalo Boží soud nad člověkem, aby tak mohl pokračovat v projektu, který mu Bůh při stvoření dal.

Království

V mnoha ohledech se situace Království nezměnila. Adam byl hlavou rasy, byl hlavou svého lidu – byl knězem, králem, prorokem a otcem. Země byla rozdělena do tří různých oblastí, na Zahradu Eden, zemi Eden a zbytek světa. Adamovou zodpovědností bylo obdělávat zemi a náležitě uctívat Boha. Ačkoliv nové prostředí znamenalo nové výzvy, zá-

kladní definice dobra a zla se nezměnila. Bůh stále byl Pánem nade vším a určoval všechny věci podle své dokonalé vůle.

Nicméně, byla tu zásadní smluvní změna, která byla svými důsledky všeobjímající a všezahrnující. Adam se připojil k Satanově vzpouře proti Bohu a odevzdal svět do Satanovy autority, a to ne v zákonném, smluvním smyslu (*de jure*), ale v praxi (*de facto*). Od této chvíle byl Satan nazýván „vládcem tohoto světa“ (J 12:31). Dokud se Adam cíleně a důrazně nezřekl Satana, byl pod jeho nadvládou. A i Adamovy děti byly otevřené vůči satanskému vlivu a satanským útokům.

Rozlišení mezi Edenem a světem bylo před Pádem prostě věcí blízkosti k Bohu, ale teď, když Adam zhřešil, se Zahrada Eden stala svatým místem, do kterého člověk nemohl vstoupit. Eden se stal svatou zemí a zbytek světa se stal zemí poskvrněnou. Znovu, je třeba zdůraznit, že zlo není žádná substance. Zlo znamená mít špatný smluvní vztah vůči Bohu. Po Pádu se svět pod Adamem stal smluvně odděleným od Boha – stal se znesvěceným, poskvrněným, nečistým – protože byl proklet společně s Adamem. Proto se místa, kde Bůh zjevil svou přítomnost, dočasně stala „svatým prostorem“, jelikož na základě Boží milostivé přítomnosti byla dočasně osvobozena od kletby.

Pavel nám říká, že smrt přišla skrze hřích (Ř 5:12). Kvůli kletbě je smrt všudypřítomnou a nevyhnutelnou realitou padlého světa; jinými slovy, svět po Pádu je definovaný kletbou vynesenu nad člověkem. Naděje na záchranu je jedine v Boží milosti.

Smlouva

1. Transcendence: Bůh zůstal Pánem světa, ale Adam k Němu nemohl přistupovat tak jako dřív. Člověk už neměl

s Bohem tak blízké společenství jako předtím v Zahradě. Nicméně, stále tu byla naděje, jelikož Bůh se zjevil novým způsobem. Nyní už nebyl jen absolutním Pánem Stvoření; stal se Vykupitelem člověka. Bůh dal Evě zaslíbení Sémě, které porazí Satana a zachrání lidstvo. Bůh také udělal pro Adama a Evu „pláště z kůží“ a oblékl je (Gen 3:21), a tak je učil o budoucí zástupné oběti, která přikryje jejich hřích a hanbu.

2. Hierarchie: Adamovo místo v tomto světě bylo oslabeno a zkomplikováno. Adam byl stále vykazatelný Bohu za své vedení v kněžských, královských a otcovských povinnostech, ale zároveň byl novým způsobem otevřený vůči satanskému pokušení. Nyní v jeho nitru byla sympatie se Satanovou hříšnou vzpourou proti Bohu. Stát s Bohem tedy pro Adama znamenalo celoživotní válku se Satanem a válku proti hříchu v jeho vlastním srdci. Adamovo dílo od té doby zahrnovalo poslání bojovat ve snaze znovu pro Boha vydobýt to, co Satan ukradl. Mít autoritu v padlém světě pro Adama znamenalo, že musí bojovat, buď pro Boha, nebo proti Němu. Autorita také zahrnovala bolest života ve světě pod kletbou hříchu. Adam by býval musel pracovat, i kdyby nezhrěšil, ale po Pádu už jeho práce není tím čirým potěšením, kterým měla být.

3. Etika: Podstata spravedlnosti se nemůže změnit, ale jak se vyvíjí smluvní situace, některé konkrétní pokyny se mění. Před pádem nebylo Adama potřeba učit nezabíjet nebo nekrást, protože nebyl svou přirozeností nakloněn páchat takové hříchy. Po Pádu je potřeba povinnost člověka vylíčit podrobněji. Nevíme, kolik zjevení nebo přesně jaký druh zjevení Adam měl, krom toho, co je zaznamenáno v Bibli. O jeho potomku Enochovi je řečeno, že chodil s Bohem (Gen 5:24), což naznačuje víc než jen „duchovní společenství“; dost možná zde hrálo roli prorocké zjevení.

Člověk jakožto Boží obraz ve svém srdci věděl, že vražda je hřích, a to i bez speciálního Božího zjevení. Například Kain nepotřeboval vysvětlit, že se dopustil zločinu. Zároveň však vidíme, že Bůh zakázal, aby se někdo za Ábelovu vraždu mstil (Gen 4:15). Člověk ještě nebyl dostatečně dospělý, aby mohl zastávat úřad soudce, přinejmenším ne, pokud šlo o hrdelní zločiny a tresty smrti.

Lámech se jakožto pravý dědic Kainovy přirozenosti dopustil hříchu polygamie (Gen 4:19), který byl implicitně zakázán už v původním ustanovení a učení o manželství: „Proto opustí člověk svého otce a svou matku a přilne ke své manželce: a budou jedno tělo“ (Gen 2:24). Jeho násilí překonalo to Kainovo, a to svou intenzitou i svou pýchou. Nemůže být pochyb o tom, že neuctíval pravého Boha.

Druhý velký hřích této éry je zaznamenán v Genesis 6. „Synové Boží viděli, že dcery lidí jsou krásné; a brali si za ženy všechny, které si přáli“ (Gen 6:2). „Synové Boží“ je zde nepochybně označením pro zbožnou Šétovu linii. Tento verš nám vysvětluje, co se stalo se spravedlivými před Potopou. V Genesis 5 čteme o mnoha generacích lidí, kteří byli Adamovými věřícími, křesťanskými potomky. Jak mohli jejich synové prostě zmizet? Odpovědí je, že nezmizeli. Odpadli. Tak jako v případě Šalomouna, i jejich srdce byla odvrácena od Boha nekřesťanskými ženami, které si brali za manželky, jelikož si vybírali ženy z dcer Kainovy linie. V této době celosvětové nevěry ze všech Šétových dětí zůstal Bohu věrný pouze Noe (Gen 6:8).

4. Příklad: Kletba smlouvy, která je vidět už ve vyhánění Adama a Evy ze Zahrady, u hříšného lidstva pokračovala dál. Kain byl vyháněn ještě dále na východ od Edenu než Adam a Eva. Vyloučení z Boží přítomnosti později dosáhlo svého vrcholu v soudu Potopy. Tady byli odpadlí potomci Šéta spolu

se stále ničemnějšími potomky Kaina vyhnání ze samotného povrchu země a svět byl navrácen k novému počátku.

Požehnání smlouvy se jedinečným způsobem zjevilo v životě Enocha. Enochova příkladná spravedlnost mu vydobyla neobyčejné požehnání toho, že byl vzat do Boží přítomnosti, aniž by zemřel. To lidem ukázalo, že požehnáním smlouvy je odpuštění hříchů a věčný život s Bohem.

5. Následovnictví: Člověk měl zdědit svět jako Boží Království, ale hřích ho připravil o plné zakoušení tohoto dědictví. Boží milost, jednající pro dobro lidstva, však zachovala určitou míru původního požehnání tohoto života, a to i pro ty, kdo nečinili pokání ze svých hříchů. Kain přebýval ve městě a Bůh použil jeho potomky k tomu, aby vynalezli hudební nástroje (Gen 4:21), jelikož dokonce i ničemní slouží Božím záměrům v dějinách.

Když odpadla Šétova zbožná linie, lidstvo přišlo úplně o všechno. Jedině Noe došel Boží milosti a byl zachován a zachráněn před Božím soudem. Noe, jeho manželka a jeho děti přežili, aby se stali novou první rodinou na novém světě, přičemž zároveň zdědili poznání a technologie dřívějších věků: „Bohatství hříšníka je uloženo pro spravedlivého“ (Př 13:22).

Smluvní odpověď člověka

Od Kainova hříchu po hřích Lámechův, sémě Hada napodobovalo svého duchovního otce. Celý tento rod se vyznačoval vraždami, polygamií, pýchou a tyranii. Oproti tomu Šétovci byli po mnoho generací zbožní. Šétův první syn ěnoš se stal knězem a vedl lidi v pravém uctívání Boha (Gen 4:26). Šétova linie zjevně pokračovala ve zbožnosti až do Noemovy doby; Noe sám byl pojmenován v naději, že v něm lidstvo najde útěchu (Gen 5:29). Sémě ženy však bylo oklamáno se-

menem Hada a sešlo z cesty. Synové Boží, šétovské „sémě ženy“, si brali „kainovské“ ženy se sémě Hada. Jejich potomci se stali mocnými válečníky (Gen 6:1–4), kteří byli ničemní a naplnili zemi násilím (Gen 6:11). Celá rasa, s výjimkou Noemovy rodiny, se připojila k Hadovi v jeho vzpouře proti Bohu. To přirozeně vedlo k vzájemné nenávisti, ničení a zhoubě napříč celým lidstvem, jelikož jedinou jednotou, kterou dokáže Satan dát, je jednota v nenávisti vůči Bohu. A nenávist vůči Bohu je v konečném důsledku nenávistí vůči veškerému životu a stvoření.

Boží smluvní soud

Šétovi synové porušili smlouvu, tak jako Adam před nimi. Proměnili požehnání v kletbu. Bůh zničil celou zemi a vrátil lidstvo zpět k jeho původnímu stavu jediné rodiny. Soud Potopy byl zničením stvoření, byl soudem „odstvoření“. Když vody Potopy pokryly zemi, svět vypadal jako na počátku: „A země byla beztvářá a prázdná; a temnota byla nad hlubinou. A Duch Boží se vznášel nad vodami“ (Gen 1:2).

Bůh byl ve svém soudu milosrdný: „Bůh pamatoval na Noema a na vše živé a na všechen dobytek, který s ním byl v arše“ (Gen 8:1a). Noe a jeho rodina byli ochráněni, aby tak lidstvo mohlo po Potopě začít znovu. Zvířata byla zachována v arše, aby mohl existovat i nový svět zvířat. Jinými slovy, „poslední soud“ potopy zahrnoval i vykoupění. Bůh se chystal přinést nový svět.

Žádný jiný soud v historii se nepodobal poslednímu soudu tolik jako noemovská Potopa. Téměř-poslední soud Potopy je biblickým paradigmatem pro smluvní poslední soud. Pokaždé, když nějaká smluvní éra končí soudem, objevují se obrazy a vyjádření připomínající potopu; objevuje se jazyk ce-

Zaslíbení po Pádu

losvětové katastrofy. Smluvní soudy jsou z teologického hlediska vždycky „odstvořeními“, a to i přesto, že žádný pozdější historický soud není tak impozantní jako Potopa.

Bůh po Potopě ustanovil svou smlouvu s Noemem – ustanovil novou smlouvu, která byla obnovením adamovské smlouvy s několika vykupujícími dodatky (Gen 9:1–17). Noe se stal novým Adamem pro nový svět. První smluvní období po Adamově pádu skončilo velkým selháním a hříchem. Avšak tam, kde se rozhojnil hřích, se „ještě mnohem více rozhojnila milost“ (Ř 5:20).

Kapitola 8

Noemovská smlouva

Smlouva s Noemem značí nový začátek. Z pověření, které Bůh Noemovi dal, je zjevné, že Noe je ustanoven či považován za nového Adama: „A Bůh Noemovi a jeho synům požehnal a řekl jim: Buďte plodní a množte se a naplňte zemi“ (Gen 9:1). Zničení světa Potopou přineslo konec edenské éry a s ním i konec systému uctívání, jehož centrem byla Zahrada Eden. Ale stejně, jako Bůh dal člověku novou smlouvu po Pádu, milostivě mu dal novou smlouvu i po Potopě. Tato nová smlouva, tak jako všechny smlouvy starosmluvního věku, byla rozšířením edenské smlouvy. Stejně jako pozdější smlouvy, i Noemovská smlouva přidala nové zjevení, které dále zdůraznilo a rozvedlo zaslíbení nové smlouvy. Tak jako v době před Potopou, každá „nová smlouva“ ve starosmluvním věku končila Božím soudem nad hříchem člověka, jelikož člověk „v Adamovi“ nedokáže svému hříchu uniknout. Zároveň však platí, že Boží soudy v dějinách nikdy nebyly a nikdy nejsou pouze negativní. Každý soud dále šířil Boží záměr s Jeho Královstvím tím, že vedl historii ke Kristu, k Druhému Adamovi, který zachraňuje člověka.

Království

Svět se po Potopě radikálně změnil. Tato změna pravděpodobně zahrnovala geografické změny, které způsobily driftovaní kontinentů. Jestli mají pravdu teorie o „vodním baldachýnu“ země – tedy domněnky, že svět před Potopou byl „zakryt“ vrstvou oblaků, které vytvářely skleníkový efekt a ohřívaly celou planetu – na celý svět po Potopě by měly zásadní vliv i radikální změny klimatu a zemského povrchu. Tak nebo tak, Noe a jeho rodina by si byli hluboce vědomi faktu, že žijí v novém světě.

Největší změnou však byla ztráta Zahrady Eden. Boží svatyně už nebyla s lidmi. Už neexistovalo Bohem ustanovené centrum světa, do kterého by lidé přicházeli, aby se setkali s Bohem, a žádná svatá země poblíž svatyně. V tomto slova smyslu je svět po Potopě světem bez Boha. To znamená, že znovustvoření světa je nekompletní, jelikož mu chybí dvě ze tří částí edenského světa. V původním stvoření Bůh stvořil svět (Gen 1:1), poté zemi Eden a nakonec ze všeho Zahradu (Gen 2:8). Po Potopě je tu nový svět, ale není tu žádná nová svatá země. Nová svatá země nebude znovustvořena, dokud Izrael nedobije Kenaán. Svatyně nebude plně dokončena až do vybudování Šalomounova Chrámu, který bude novým Edenem. To znamená, že znovustvoření světa započaté po potopě pokračuje po staletí až do Šalomounovy doby, kde ve smluvním centru světa vidíme Zahradu-Chrám, které jsou obklopené svatou zemí.

Ačkoliv noemovská situace byla neúplná, Noe byl nový Adam, smluvní hlava nového lidstva. V tomto novém světě však nebyl Noe se svou ženou sám. (Jméno jeho manželky ani neznáme.) V novém světě byli s Noemem i jeho tři synové, Jefet, Šém a Chám, a jejich manželky (znovu, jejich jména ne-

známe). Místo rodiny dvou lidí tu nový svět začal s širší rodinou osmi lidí, která vlastně byla čtyřmi rodinami.

Smlouva

Smlouva s Noemem je otevřeně a jasně označena za smlouvu (Gen 6:18); nesetkáváme se však s žádným vysvětlením, co smlouva je. Jinými slovy, smlouva nebyla pro Noema novým konceptem. Jazyk smlouvy v Genesis 9 navíc nezpochybnitelně ukazuje, že smlouva s Noemem byla prostě pokračováním smlouvy s Adamem. Teď však byla smlouva dána novému lidstvu, které bylo od počátku hříšné.

1. Transcendence: Bůh jakožto Stvořitel, Vykupitel a Soudce světa dává smlouvu Noemovi a jeho rodině. Do popředí se v této smlouvě tedy dostává Boží iniciativa a milost. Boží požehnání zde ustanovuje smlouvu a dává člověku nový začátek. Je důležité uvědomit si, že každá smlouva začíná, tak jako smlouva v Zahradě, Božím požehnáním člověku (srov. Gen 1:28). Boží smlouva nikdy není „neutrální“ – není pouhou nabídkou požehnání nebo kletby – a stejně tak se nikdy nezakládá na skutcích člověka.

2. Hierarchie: Člověk jako kněz, král a prorok dostává nové zodpovědnosti. Noe byl velmi jasně člověkem v pozici nejvyšší autority v novém světě, a tak byl „králem“ celé lidské rasy. Zároveň vidíme, že jednal jako kněz v tom, že přinášel oběti (Gen 8:20), a jako prorok v tom, že vyhlášoval požehnání a kletby nad svými syny (Gen 9:25nn). Hlavní rozdíl v oblasti autority člověka spočíval v soudní, zákonné oblasti. Před Potopou byla soudní autorita člověka omezena tak, že nemohl prosazovat tresty smrti (Gen 4:14–15). S Noemovskou smlouvou přišla autorita a zodpovědnost spravovat vrahy (Gen 9:6). Nejednalo se pouze o svolení po-

pravovat vrahy; Bůh to přikázal. Stejně, jako Bůh sám v Potopě popravil celé lidstvo za násilí, kterého se dopouštělo (Gen 6:11–13), přikázal Noemovi popravovat ničemné násilníky. Toto opatření bylo v konečném smyslu milosrdné, jelikož poprava jednotlivých vrahů zastavuje násilí předtím, než se rozšíří do bodu, kdy si žádá Boží soud nad celou společností. I zde jasně vidíme historický růst – Sémě ženy jakožto Boží obraz dostalo podíl na Boží soudcovské autoritě, aby mohlo chránit svět před násilím, a aby se tak mohlo naplnit historické poslání člověka.

3. Etika: Tak, jako Bůh v Zahradě zakázal člověku jíst ovoce ze stromu poznání dobrého a zlého, nyní mu zakázal jíst krev (Gen 9:4). Poprvé však bylo konkrétně řečeno, že člověku je dovoleno jíst maso zvířat (Gen 9:3), ačkoliv zjevně ne zvířecích obětí. Oběti přinášené Noemem byly „celopaly“, ve kterých bylo Bohu na oltáři obětováno celé zvíře. Noe tedy nejen věděl, že má obětovat, ale také chápal rozlišení mezi čistými a nečistými zvířaty (Gen 7:2–3). Kromě těchto několika faktů však o tom, jak Noe vedl uctívání Boha, nevíme nic moc víc. Když budeme hovořit o etice v širším kontextu, Boží přikázání zůstávala stejná jako ta, která Bůh dal Adamovi a Evě. Noe a jeho synové měli naplnit zemi (Gen 9:1) a vládnout nad ní (Gen 9:2), aby se tak v historii mohlo naplnit a zjevit Boží království.

4. Přísaha: V daru smlouvy Noemovi je zdůrazňováno požehnání smlouvy. „A já ustanovím svou smlouvu s tebou, že již nevytnu veškeré tělo vodami potopy; stejně tak už nebude potopa, která by zničila zemi“ (Gen 9:11). Bůh umístil na nebe znamení smlouvy, duhu, aby Bohu – ne člověku – připomínala smluvní zaslíbení (Gen 9:13–16). Bůh zaslíbil, že už nikdy neprokleje celý svět (Gen 8:21). Zavázal se, že ochrání a zachová pravidelné rytmy a vzorce stvoření, aby tak člověk

mohl pochopit a vědět, jak žít a jak budovat Boží Království (Gen 8:22). Toto zaslíbení pravidelnosti ve stvoření je základní a zásadní pro vědecký pokrok.

Nicméně, nové lidstvo v Noemovi bylo pokračováním starého lidstva v Adamovi. Člověk se i nadále bouří proti Bohu, a svolává tak na lidstvo smluvní kletbu za své odpadlictví.

5. Následovnictví: Noe a jeho děti zdělili celý svět. Spočívala na nich Boží milost. Kdyby byli dodržovali Jeho smlouvu, jejich požehnání by bylo jen rostlo. Noe se radoval v Bohu a zasadil vinici. Zdá se, že byl prvním člověkem, který objevil víno. Ať tak nebo tak, Noe pil víno, které je v Bibli symbolem požehnání a odpočinku. Bylo dokonale legitimní a náležité, aby Noe pil víno a odpočinul ve svém stanu, protože jeho dílo bylo hotové. Byl ten pravý čas užít si Boží požehnání. Bible Noema za jeho pití nikde neodsuzuje. Ten, kdo je odsouzen, je jeho syn a [vnuk] Kenaán, kteří se zjevně pokoušeli ukrást Noemovu autoritu a jeho požehnání, symbolizované jeho pláštěm. Jejich vzpoura však byla pouze předzvěstí toho, co Noemovi potomci udělali později.

Smluvní odpověď člověka

Hříšný člověk se nespokojil s tím zdědit požehnání smlouvy a trpělivě se namáhat pro Boží slávu. Místo toho, aby chrám či centrum uctívání chtěl a očekával od Boha, člověk se pokusil vybudovat svůj vlastní nový Eden. Byla jím Bábelská věž (Gen 11:4). Nové lidstvo chtělo centrum světa, které by mu zachovalo náboženskou a politickou jednotu. Nejen to: Člověk chtěl nové centrum světa, aby mohl oslavit sám sebe. Bábelská věž tedy byla deklarací nezávislosti na Bohu. Člověk sám si určí svou cestu do nebes. Podstatou Bábelské věže bylo, že celá rasa Noemových potomků napodobila Kenaánův

hřích, který bychom mohli popsat jako snahu ukrást pro sebe autoritu a ustanovit sebe samého za krále. Kenaánův skutečný dědic, velký lovec Nimrod, vedl lidstvo ve vzpouře proti nebeskému Otci a snažil se „ukrást Jeho roucho“ a ustanovit konkurenční království.

Boží smluvní soud

Bůh „navštívil“ Bábelskou věž. Viděl, že lidé se spojili a sjednotili proti Božímu Království. Bábelský systém umožnil ničemným lidem, jako byl Nimrod, ustanovit na základě falešného náboženství politickou tyranii, z níž bylo pro lidi těžké uniknout. Důsledkem nemohlo být nic jiného než opakování dní před Potopou, nic jiného než věk celosvětové porušenosti a zkaženosti. Aby Bůh zachoval ostatek svého lidu a zmařil vzpurné záměry lidí, zmátl jazyky lidstva. To jistě znamenalo více, než že lidé používali různá slova pro ty samé věci. Různé skupiny lidí měly různé perspektivy na svět a dílo člověka v něm (Gen 11:7–9). Výsledkem byla vzájemná nedůvěra a následný rozpad bábelského systému.

Lidé se rozptýlili do všech částí země (Gen 11:9). Ale všude, kam šli, jejich vůdcové napodobovali Nimroda, stavěli své malé Bábely, z nichž každý měl být domnělým pravým centrem světa. Každá kmenová skupina tvrdila, že je pravým dědicem slávy člověka. Zde je počáteční bod všech falešných náboženství starověkého světa, z nichž všechny byly variacemi „bábelismu“. Každý kmen budoval své vlastní věže, zikkuraty a pyramidy. Každý měl své vlastní kněžstvo, které mělo domněle komunikovat s bohy a často bylo prohlášováno za potomstvo bohů. Všechny podobnosti a rozdílnosti archaických společností a jejich náboženství pramení z Babelu.

Rozdělení a rozptýlení lidstva znamenalo, že ti, kdo se vz-
bouřili proti Bohu, se zároveň nenáviděli navzájem, takže Sa-
tanovo padělané království nemohlo uspět, a to ani zdánlivě.
Boží soud nad Bábelskou věží připravil svět na novou smluvní
administraci, ve které se Bůh chystal vyvolit si jedinečný lid, aby
byl Jeho kněžským, zastupitelským lidem mezi ostatními náro-
dy. Znovu, soud připravoval cestu pro nové zjevení milosti.

Kapitola 9

Abrahámovská smlouva

Abrahámovská smlouva zjevila plán spásy s větší jasností, než jak byl zjeven kdy dříve. V zaslíbení po Pádu i ve smlouvě s Noemem se sice zjevuje Boží spásná milost, ale plán spásy je stále poměrně nejasný. S Abrahamem je zaslíbení nové smlouvy do velké míry rozšířeno a předkládá nám mnohem jasnější vizi budoucí spásy. Abrahámovská smlouva se tak stává jakousi „referenční smlouvou“ pro ostatní smlouvy starosmluvní éry. Mojžíšovská smlouva, Davidovská smlouva i Smlouva obnovy jsou velmi jasně a otevřeně ukotveny v Abrahámovské smlouvě. Noemovská smlouva a zaslíbení dané člověku po Pádu slouží spíše jako „skrytý základ“ dalších smluv. Písmo se na ně sice odkazuje, ale obvykle to dělá nepřímou, narážkami a obrazně, a to méně často než na Abrahámovskou smlouvu.

I Nová smlouva ukazuje především na Abrahama. Dvě z Pavlových nejdůležitějších doktrín hlásají naplnění Abrahámovské smlouvy – doktrína ospravedlnění skrze víru (Ř 4) a doktrína daru Ducha jakožto podstaty novosmluvní milosti (Ga 3). Třetím tématem, které Pavel adresuje ve svých spisech a které je základní a zásadní pro pochopení Nové smlouvy a jejího vztahu se smlouvou Starou, je chápání Církve jako nového Božího lidu, jako

Abrahamových osvojených dětí (Ga 3:7–9, 14, 29). Proto je Abrahámovská smlouva životně důležitým klíčem k náležitému výkladu Bible.

Království

Předtím, než Bůh povolal Abrahama, svět jeho doby, tak jako svět Noemův, postrádal Bohem ustanovené centrum světa. Zároveň postrádal sjednocený kněžský systém. Abrahamova vlastní rodina uctívala modly (Joz 24:2), ale byli tu i někteří praví Boží kněží. Víme, že takovým pravým knězem byl Melchisedech, král-kněz Sálemu (Gen 14:18–20). A pravděpodobně tu byli i další takoví kněží – v pozdějším historickém období vidíme dalšího pravého kněze, Jitra, Mojžíšova tchána (srov. Ex 3:1; 18:1–24). V důsledku Božího soudu nad Bábelem byly kmeny rozptýleny napříč celým světem. Množství jazyků a náboženské rozdíly mezi nimi vedly ke vzájemné nedůvěře a ke konfliktům. Byla tu i místa, jako například Sodoma a Gomora, ve kterých byla znovu k vidění krajní zvrácenost doby před Potopou.

Za těchto okolností Bůh vybral Abrahama, aby byl praotcem nového lidstva kněží, které dosáhne svého vrcholu ve Spasiteli světa. Od té doby, co byl Abraham vyvolen, se lidé museli vztahovat k Bohu skrze Abrahama. Ti, kdo žehnali Abrahamovi, měli být požehnáni, a ti, kdo ho proklínali, měli být prokleti (Gen 12:1–3). Ačkoliv touto dobou ještě nebylo ustanoveno centrum světa, bylo ustanoveno kněžstvo pro celé lidstvo. Abraham všude, kde se usadil, vykopával studny a stavěl oltáře (Gen 12:7–8; 13:4, 18; 21:33; 26:15), a tak ustanovoval tato místa jako „svatyně“ – jako zjednodušené verze Edenu a dočasná centra světa.

A co je nejdůležitější, smlouva zaslíbená „semeni Abrahama“, které bylo centrem Božího plánu, měla přinést požehnání celému světu.

Smlouva

1. Transcendence: S novou fází smluvního vývoje pokročilo i Boží sebezjevení. Bůh se opakovaně zjevoval Patriarchům a lidem v jejich okolí, a to celou řadou způsobů: ve formě člověka (Gen 16:9; 17:1; 18:1nn; 22:11, 15; 26:2, 24; 32:24nn; 35:9), jako „kouřící pec a hořící lampa“ (Gen 15:17), ve snech (Gen 15:1; 20:3; 28:12; 31:11, 24; 35:7nn; 41:1nn; 46:2) a jako/skrze Jeho Slovo (Gen 12:1; 21:12; 22:1; 25:23; 31:3; 35:1). Zároveň zde vidíme i náznak Trojice v Hospodínově Andělu, který je Hospodin, ale je také zjevně nějakým způsobem rozlišen od Hospodina (Gen 16:7nn; 21:17; 22:11, 15; 24:7, 40; 31:11; 48:16). Jméno, pod nímž se Bůh zjevuje, je především „Všemohoucí“ (Gen 17:1; 28:3; 33:20; 35:11; 43:14; 48:3; 49:24, 25), ale zároveň je Bůh, který vidí (Gen 16:13), a Hospodin, který zaopatřuje (Gen 22:14).

2. Hierarchie: Přirozeně, Abraham, Izák a Jákob, otcové národa kněží, byli také sami kněžími (Gen 12:7nn; 13:4, 18; 22:9; 26:25; 33:20; 35:1, 3, 7). A co je důležitější, Abraham je prvním člověkem v Bibli, který je nazván prorokem (Gen 20:7), přičemž i Izák a Jákob fungovali jako proroci (srov. Gen 27; 49; Ž 105:15). Klasickým prorokem této éry byl Josef, rádce krále a muž, který ve snech viděl budoucnost. Patriarchové byli v druhotném smyslu i králové. Abraham soudil krále (Gen 14). Izák byl tak mocný a bohatý, že jeden král řekl, že se Izáka bojí, jelikož Izákova moc byla větší než moc tohoto krále (Gen 26:16). Jákob požehnal faraonovi (Gen 47:7). A Josef se stal vládcem celého Egypta

(Gen 41:40nn). Zdaleka nejširší důsledky však pravděpodobně měla jejich kněžská zodpovědnost: „V tobě budou požehnány všechny rodiny země“ (Gen 12:3; srov. 18:18; 22:18; 26:4; 27:29; 28:14); tito muži sami však byli především prvními Božími proroky v novém věku prorockého zjevení.

3. Etika: Patriarchům byl zjeven Boží zákon, a to mnohem podrobněji, než si mnozí myslí. Abraham například obětoval ptáky podle pravidel později zaznamenaných v Levitiku (srov. Gen 15:10 a Lev 1:17) a Juda znal zákony levirátního manželství (Gen 38:6nn). Ačkoliv Bůh si vybral Abrahama a učinil ho tím, čím byl, ze své milosti, zároveň platí, že Bůh Abrahamovi požehnal za jeho spravedlnost: „Protože ho znám, že přikáže svým dětem a svému domu po sobě, aby zachovávali cestu Hospodinovu, aby konali právo a spravedlnost; aby Hospodin mohl naplnit na Abrahamovi to, co o něm řekl“ (Gen 18:19). Když Pán hovořil o této pravdě s Izákem, řekl mu, že Izákovi požehná, „protože Abraham byl poslušný Mého hlasu a zachovával, co jsem mu svěřil, Mé příkazy, Má ustanovení a Mé zákony“ (Gen 26:5). Ať už zde podrobnosti byly jakékoliv, je jasné, že Abraham měl zjevení Božího zákona a byl vůči němu poslušný.

4. Přísaha: Bůh Abrahamovi požehnal a vyvolil ho, aby byl požehnáním světu. Jako vždycky, tím, z jehož strany vzešla iniciativa, byl Bůh, který udělil Abrahamovi své požehnání. Bůh povolal Abrahama a vybral si ho, aby z něj udělal nástroj svého požehnání světu. Abraham toto požehnání přijal vírou (Gen 15:6) a ukazoval realitu své víry svou poslušností (Gen 26:5). Izák a Jákob také obdrželi požehnání smlouvy a předali ho Jákobovým dětem (Gen 26:3nn; 27:28n; 28:3n; 49). Kniha Genesis končí prorockým obrazem toho, jak se abrahámovské požehnání šíří ke všem rodinám země: Děti

Izraele žijí v nejlepší části Egypta (Gen 47:6, 11) a Josef je na egyptském trůně, odkud dává chléb světu (Gen 41:57).

5. Následovnictví: Boží zaslíbení Abrahamovi je dobře známé: „A učiním z tebe veliký národ a požehnám ti a učiním tvé jméno velikým; a budeš požehnaním: A Já požehnám těm, kteří ti žehnají, a prokleji ty, kdo tě proklínají; a v tobě budou požehnány všechny rodiny země“ (Gen 12:2–3; srov. Sk 3:25). Abraham však tato požehnání za svého života nespátřil, přinejmenším ne v jejich plnosti. Nejvyšším požehnáním abrahámovské smlouvy bylo její poslední požehnání: „V tobě budou požehnány všechny rodiny země.“ Právě o tomto požehnání hovořil Pavel, když napsal: „Jelikož ono zaslíbení, že bude dědicem světa, nebylo Abrahamovi ani jeho semeni dáno skrze zákon, ale skrze spravedlnost víry“ (Ř 4:13).

Zaslíbení, že ti, kdo žehnají Abrahamovi, budou požehnáni, a ti, kdo ho proklínají, budou prokleti, znamená, že nakonec přežijí jedině ony národy, které věří v Abrahamova Boha, zatímco ostatní národy zmizí. Zároveň je zaslíbeno, že Abrahamovo požehnání přijde ke „všem rodinám země“, což znamená, že jednoho dne nevyhnutelně bude obrácen na víru celý svět. Nečeká nás budoucnost, kdy většina národů postupně zmizí, ale budoucnost, kdy se národy obrátí ke Kristu.

Jelikož všichni, kdo jsou obráceni na víru, se stávají Abrahamovými dětmi, Abraham zdědí svět skrze šíření evangelia. Právě tak celou věc vysvětluje apoštol Pavel: „Proto si buďte jisti, že ti, kdo jsou z víry, jsou synové Abrahamovi. Písmo předvíдалo, že Bůh ospravedlní pohany skrze víru, a tak předem kázalo Abrahamovi evangelium:¹⁸ ‚V tobě budou požehnány všechny národy.‘ Proto ti, kdo jsou z víry, jsou požehnáni spolu s věřícím Abrahamem. ... aby

18) Pozn. př.: Srov. Žilka, NASB, NIV, ESV, KJV, NKJV, NRSV atd.; řecky προευγγελίσατο, proeuangelisato. Definici evangelia podle Galatským 3 tedy je, že skrze Abrahama a jeho Potomka budou požehnány všechny rodiny světa.

v Kristu Ježíši přišlo k pohanům Abrahamovo požehnání, abychom obdrželi zaslíbení Ducha skrze víru. ... A jestli patříte Kristu, pak jste Abrahamovými potomky, dědici podle zaslíbení“ (Ga 3:7–9, 14, 29).

Smluvní odpověď člověka

Patriarchové byli Bohu věrní až do konce knihy Genesis, kdy odešli do Egypta. Ačkoliv všichni nějakým způsobem hřešili, zároveň byli velkými muži víry. Jákobovi synové už tak dobrým vzorem nebyli, ačkoliv i oni jasně činili pokání ze svého hříchu proti Josefovi (Gen 42:21) a kniha Genesis končí tak, že všichni žijí ve víře a v harmonii (Gen 50:18–21). Na počátku Exodu už však jsou děti Izraele otroky (Ex 1:8nn). Faraó rozhodně byl bezbožný, ale skutečným důvodem, proč Hebrejové byli v otroctví, byl fakt, že porušili smlouvu a dopouštěli se modlářství (Joz 24:14; srov. Lev 17:7), a tak byli pod smluvní kletbou. Potřebovali Boží káznění, aby se k Němu vrátili. Stejně jako dříve, smluvní věk skončil selháním a hříchem ze strany člověka a následným větším zjevením Boží milosti.

Boží smluvní soud

Bůh požehnal Patriarchům za jejich věrnost a káznil je, když zhřešili. Vodil je po tajemných cestách a konal pro ně podivuhodné zázraky. „Byla jich jen hrstka, velmi málo, a pobývali tam jako cizinci. A putovali od národu k národu, od jednoho království k jinému lidu. Nedovolil nikomu, aby je utlačoval, a káral kvůli nim krále: „Nesahejte na Mé pomazané a Mým prorokům neubližujte“ (Ž 105:12–15). Abraham, Izák a Jákob se učili o Boží moci a dobrotě ze své vlastní zkušenosti.

Abrahámovská smlouva

Když se jejich potomci v Egyptě odvrátili od Boha, On sám je prodal do otroctví – jako to v historii Izraele udělal i později – aby je navrátil k sobě. Děti Izraele ve svém soužení volaly k Bohu a On poslal Mojžíše a Árona, aby je zachránil. Poté jim Bůh dal novou smlouvu s ještě větším zjevením ještě větší milosti.

Kapitola 10

Mojžíšovská smlouva

To, že Egyptu začal vládnout faraon, „který neznal Josefa“ (Ex 1:8), se nestalo náhodou. Stejným způsobem, jako éra noemovské smlouvy skončila selháním a vzpourou v podobě Bábelské věže, i éra Patriarchů skončila odpadlictvím dětí Izraele. Mojžíš toto odpadnutí v knize Exodus přímo nezmiňuje, ale Jozue ve svém posledním kázání Izraelcům připomíná, že v Egyptě sloužili jiným bohům (Joz 24:14), a varuje je, že jestli budou znovu sloužit jiným bohům, Bůh je bude soudit (Joz 23:1nn). Děti Izraele se v Egyptě staly otroky kvůli svým hříchům. Avšak tam, kde se rozhodl hřích, se „ještě více rozhodla“ Boží milost. Bůh dal Izraeli novou smlouvu.

Tak jako v předchozích smluvních administracích, tato nová smlouva, která byla dána skrze Mojžíše, předchozí smlouvy nerušila, ale naopak byla vystavěna na nich. Mojžíšovský zákon nijak neodporoval Božímu zaslíbení (Ga 3:17–18). Mojžíšovská smlouva byla ustanovena na základě abrahámovského zaslíbení, aby byla nástrojem jeho dalšího historického naplňování (srov. Ex 2:24; 6:8; Lev 26:42; Dt 1:8; 6:10; 9:5; 29:13; 30:20).

Navíc, zároveň se jednalo o první smlouvu v novém cyklu smluv. Adamovská smlouva byla kněžská, noemovská

smlouva královská a abrahámovská smlouva prorocká. Celý cyklus začal znovu mojíšovskou smlouvou, přičemž tato nová kněžská smlouva udělovala větší milost, než jak tomu bylo v kterékoliv smlouvě od pádu. Bůh znovu přebýval s člověkem. Podstatu milosti, kterou Bůh udělil svému lidu v mojíšovském zákoně, tvořila nová svatyně a s ní (omezený) přístup do ní. To, co bylo jádrem mojíšovské administrace, nebyl úřad proroka ani krále. Jejím jádrem byl Stánek s jeho levity, kněžími a obětním systémem.

Království

Boží lid poprvé v dějinách od Pádu dostal svou vlastní jedinečnou zemi a svatyni. Mojíšovská administrace ustanovovala žádného krále, ačkoliv součástí zákona byly i předpisy, které krále v budoucnu očekávaly (Dt 17:14–20). Převážný důraz zákona je kněžský, ne politický. Podrobně se v něm věnuje pozornost stavbě stánku (Ex 35–40) a obětem a zákonům o čistotě (Leviticus). Bůh jedná s lidem Izraele jako s kněžským národem (Numeri) a žehná mu, když Ho lid uctívá v pravdě (Deuteronomium).

Ústředním důrazem zákona a nejdůležitějším rysem nové smluvní situace je systém uctívání ve Stánku, včetně levitů a kněží. Srdcem levitikálního systému byl úřad kněze, který byl v mojíšovské administraci důležitější než královský úřad, jenž ještě ani nebyl ustanoven, ani pozice proroka, která byla pouze příležitostná a nejednalo se o trvalý úřad. Kněží se jakožto soudci nejvyššího soudu zabývali obtížnými případy, které místní soudy nedokázaly zvládnout (Dt 17:8–13). Otázky rituální čistoty, které jsou předním tématem zákona, byly všechny posuzovány kněžími (Lev 13nn). Obětní systém, samotné srdce uctívání Izraele, byl také svěřen kněžím.

Kněží byli důležití i ve službě izraelského systému pomoci potřebným (srov. Dt 14:28–29; 26:12).

Důležitým aspektem zákona, na který se často zapomíná, je zaopatření levitských měst. Levité místo toho, aby byli zemědělci jako ostatní kmeny, dostali osmačtyřicet měst (Num 35:1–5). Tato města měla být kulturními centry obchodu, vzdělávání, hudby a zákona. Šesti nejdůležitějšími městy mojíšovského období bylo šest útočištných měst, která kromě toho, že měla svůj význam jakožto levitská města, měla zároveň jedinečný význam jakožto místa soudu (Num 35:6–8; srov. Joz 20:1–9). Centrální poloha a dostupnost levitských měst obecně, a především pak šesti útočištných měst jedinečně, naznačuje záměr zákona, aby izraelská kultura byla zřetelně levitikální a biblická. Izrael, národ kněží, měl být ve svém kulturním životě kněžský.

Smlouva

1. Transcendence: Bůh zjevil svou slávu Izraelcům na hoře Sinaj v děsivé nádheře (srov. Dt 5:1–5, 23–29) a dal jim Desatero přikázání, podstatu mojíšovské „nové smlouvy“. Exodus z Egypta jakožto záchrana naplňující Boží zaslíbení Abrahamovi, že jeho potomci budou přivedeni zpět do země Kenaán (Gen 15:13–16), byl novým zjevením Božího charakteru. Abraham a ostatní patriarchové znali Pána jako *El Šadaje*, jako Boha moci či Boha Všemohoucího, ale nezažili Ho jako Boha, který naplňuje své smluvní zaslíbení dát zemi Kenaán Abrahamovu semeni. Mojíšovi a Izraeli jeho doby se Bůh zjevil jako Hospodin, [jako JHVH]; to znamená, že Bůh dal na odív plný význam svého smluvního jména více než kdy předtím (Ex 6:2–8; 34:5–7).

2. Hierarchie: Zákon hovořil o prorocích (Dt 18:9nn), králích (Dt 17:14nn) a kněžích, ale především o kněžích. Bůh ustanovil hranice země a systém měst, soudců, uctívání a pomoci potřebným. Izrael dostal od Boha svou „ústavu“, která ho měla řídit v jeho kněžské službě světu. Důsledkem bylo i posílení rodiny jakožto instituce, jelikož rodiny dostaly zemi, kterou jim nikdo nemohl vzít, a to i proto, že Bůh implicitně omezil možnost danění a autoritu státních úředníků a kněží.

Poprvé v historii vidíme jasné rozdělení autority kněží a králů. Kněžství patřilo kmeni Lévi; žádný jiný kmen si nemohl nárokovat či přivlastňovat s ním spojené výsady. Proroci mohli být z jakéhokoliv kmene. Ačkoliv se jednalo o příležitostný úřad, proroci měli jedinečnou autoritu, která podle potřeby přesahovala autoritu kněží a králů; zároveň však mohli být proroky i sami kněží či králové. Králové měli nakonec vzejít z kmene Juda (Gen 49:8–12; srov. Num 24:17). Od této chvíle historie Izraele už tedy žádný Izraelec nemohl být zároveň knězem i králem – a to až do příchodu Mesiáše, který měl být [kněz a král] jako Melchisedech (Ž 110).

3. Etika: Zjevení předložené v Desateru přikázání a v komentáři na něj ve formě případového zákona¹⁹ (Ex 21–24; Dt 6:26), jenž vysvětloval plnější náboženský, občanský a kulturní význam Desatera, dávalo Izraeli charakteristickou etiku, která měla být podstatou jeho moudrosti v tomto světě (Dt 4:5–6). Zákon byl ucelenou jednotkou. Bez širších aplikací Desatera přikázání v podrobných zákonech zjevených od Exodu po Deuteronomium nebylo možné náležitě pochopit jeho skutečný význam. Konkrétněji řečeno, obětní systém ustanovený v Levitiku vykládal uctívání přikázané ve druhém

19) Pozn. pī.: Tedy zákona založeného na systému precedentů.

příkázání, ukazoval, co znamená dodržovat třetí příkázání a ctít Boží jméno v uctívání, a vysvětloval, jak zachovávat sabat.

Zákon svými příkázáními zjevoval Boží spravedlnost a ve svých obětech zjevoval Jeho milost. Každá tato rovina předčila veškeré předchozí zjevení. Izrael dostal etické zjevení, které bylo především kněžské, ale týkalo se každého aspektu života; toto zjevení mělo vést Izrael v moudrosti, aby mohl přivést svět k Bohu (Dt 4:1–8).

4. Příklad: Mojžíšovský zákon, tak jako každá jiná smluvní administrace, zahrnoval hrozbu kletby za neposlušnost a zaslíbení požehnání za poslušnost. Nicméně, mojžíšovská administrace smlouvy, tak jako žádná jiná, nebyla a ani nikdy nemohla být „zákonickou“ smlouvou. Farizejský výklad zákona byl, jak jasně učí Ježíš i Pavel, převrácením skutečného významu zákona. Zákon byl Izraeli dán jako požehnání, které ho mělo vést cestou radosti, blahobytu a pokoje (Dt 6:10–11, 24; 8:7nn; 10:13; 12:7, 12, 18; 14:26; 16:11, 14, 15; 26:11; 29:9; 30:5, 9, 15). Největším požehnáním zákona byl Stánek, tedy Bohem daná svatyně, místo Božího přebývání mezi Jeho lidem. Zaslíbení smlouvy, že Bůh bude se svým lidem, se konkrétně a hmatatelně naplnilo v daru svatyně, kterou byl Stánek. Nicméně, i tato realita byla velmi jasně jen dočasná, jelikož zákon sám vyhlížel vpřed k trvalejší svatyni, která měla být v budoucnu ustanovena na zatím neurčeném místě (Dt 12:5, 11, 14, 18, 21, 26; 14:23–25; 16:11, 15, 16; 17:8, 10; atd.).

Mojžíšovský zákon samozřejmě zahrnoval i kletbu. Ačkoliv zákon byl pro lid požehnáním a zjevením milosti, také byl ve své historické době tím nejdůležitějším zjevením Božího spravedlivého hněvu vůči hříchu, jaké kdy bylo člověku dáno. Hluboké a rozsáhlé vykreslení hříchu a spravedlivého trestu, který za něj zákon požaduje, mělo Izraelcům vstřípit,

jak moc potřebují Boží milost. Navíc, zákon opakovaně varoval, že jestliže se Izrael odvrátí od Božích cest, Bůh ho zavrhne a odejme mu jeho jedinečnou smluvní pozici a s ní spojené výsady (Dt 28:15nn).

To však z celé administrace podle žádné rozumné definice nedělá nic „zákonického“. Kletba zákona se týkala těch, kdo nevytrvali ve vztahu požehnání, který smlouva ustanovila. Nebo, jinými slovy, kletba se týkala těch, kdo odmítli požehnání smlouvy, jelikož smlouva je ze samotné podstaty věci oboustranným vztahem. To, co je třeba pochopit, je fakt, že kletba a požehnání nebyly Izraeli předloženy jako dvě rovnocenné alternativy či dva možné osudy, ze kterých si měl Izrael vybrat svou svobodnou vůlí nebo které mu měly připadnout podle jeho skutků. Izrael dostal Boží požehnání. Tím celý jeho smluvní život s Bohem začal. Izrael měl nadále zakoušet požehnání smlouvy skrze to, že bude setrvávat ve smlouvě – že bude věřit Božím zaslíbením a odpovídat na Jeho lásku láskou. Bylo tu však i varování kletby, že jestliže Izrael zradí tuto [manželskou] lásku, zdědí Boží hněv.

5. Následovnictví: Zákon ustanovoval podrobný systém pokračování kněžství a dědění země. Zároveň zdůrazňoval to vůbec nejdůležitější dědictví – dědictví víry – tím, že přikazoval rodičům, ať vychovávají a vzdělávají své děti ve smlouvě, přičemž tuto povinnost předkládal jako vyjádření lásky a loajality rodičů vůči Bohu. „Slyš, Izraeli! Hospodin, náš Bůh, je jeden Hospodin. A ty miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou. A tato slova, která ti dnes přikazují, ať jsou ve tvém srdci. A příčinlivě jim vyučuj své děti a mluv o nich, když sedíš ve svém domě a když jdeš po cestě a když uléháš a když vstáváš“ (Dt 6:4–7).

Izrael dostal jako své smluvní dědictví zemi Kenaán. Nicméně, to, co mu bylo dáno jako dar z milosti a přijato vírou, také muselo být vydobyto těžkými skutky víry. Izrael musel o své dědictví bojovat, ale jeho bitvy byly Hospodinovy. To On je tím, kdo dával Izraeli vítězství. Nejen, že Izraeli byla slíbena země Kenaán, ale Bůh i potvrdil abrahámovské zaslíbení evangelické (na evangeliu založené) nadvlády nad světem. Jestli Izrael bude zachovávat smlouvu, povede národy světa k požehnání – a tím, že přinese požehnání celému světu, zdědí zemi (srov. Dt 4:6–8; 28:1, 7, 10, 13).

Smluvní odpověď člověka

Ačkoliv Izrael v pustině začal velmi špatně, další generace pod vedením Jozua dobyla většinu země Kenaán a začala budovat bohabojný národ, kde Boží smluvní zákon sloužil jako Zákon nad zákonem. Po Jozuově smrti však opakované odpadlictví lidu přineslo opakovanou smluvní kázeň. Izrael Jozuovo poslední varování neposlechl (Joz 24). Izraelci uzavírali manželství s nekřesťanskými národy a upadli do modlářství (Sd 2:1–3, 11–15). Izrael duchovním kompromisem podvrátil svou vlastní autoritu jakožto Božího kněžského národa a byl prodán do otroctví, tak jako už byl dříve prodán v Egyptě.

Když Izraelci volali k Bohu, On jim posílal spasitele, soudce, kteří je zachraňovali od jejich nepřátel (Sd 2:16–18). Proto po obdobích relativní věrnosti následovala období odpadlictví a tvořila cykly hříchu, soudu a pokání, a to až do doby Samuele, kdy na národ přišel poslední, konečný soud. Saul byl ustanoven jako jakýsi „permanentní soudce“, ale i on se odvrátil od Boha, tak jako národ, který vedl, a přinesl na sebe a na svůj lid Boží soud.

Boží smluvní soud

Největší požehnání mojíšovské smlouvy, kterým byl Stánek, bylo zničeno poté, co Izraelci přinesli Boží archu do bitvy, jako by měla magickou moc dát jim vítězství (1. S 4). Bůh odevzdal archu, symbol své přítomnosti, do rukou Pelištejců (1. S 4:11). Bůh prakticky odešel do vyhnanství místo svého lidu, přičemž zároveň vykonal soud nad jeho nepřáteli i smluvní kázeň nad nevěrným Izraelem (1. S 5:1–6:18). Tak jako Egypťané před nimi, i Pelištejci byli vyděšeni Božím soudem a poslali archu zpět Izraeli. Archa se tedy vrátila z „vyhnanství“ či „zajetí“ se zlatem Pelištejců, tak jako se Izrael vrátil s kořistí s Egypta.

Nicméně, systém Stánku už nikdy nebyl plně obnoven do „normálu“. Archa byla oddělena od Stánku a už se spolu nikdy nesetkaly. Mojíšovský systém skončil rozbitím jeho centra a srdce. Navíc, to, že Izrael předčasně požadoval krále, protože ho poháněla touha být „jako národy“ (1. S 8:5), mu získalo krále, který skutečně byl jako králové národů a byl odrazem celonárodní pobloudilosti Izraele. Saulova pošetilost vyvrcholila vraždou Achímelecha a kněží v Nóbu (1. S 22:16–19). Ačkoliv připravil cestu pro další královské smluvní období, Saul na sebe zároveň přivolal Boží hněv za odmítnutí smlouvy. A ani Izrael jako takový nedodržel smlouvu o nic lépe než Saul. Nicméně, nejzávažnějším hříchem, hříchem, který přivedl na Izrael zkázu více než jakýkoliv jiný, byl hřích Elího a jeho synů, kteří znesvětili kněžství (1. S 3:11nn). Národ kněží selhal ve své ústřední zodpovědnosti. Ale Bůh zůstal věrný. I nadále zjevoval svou milost, mimo jiné v tom, že svému lidu dal další novou smlouvu se skutečným králem.

Kapitola 11

Davidovská smlouva

Stejně, jako byl Boží lid na konci věku Patriarchů utlačován faraonem, „který neznal Josefa“, na konci mojžíšovské éry byl utlačován králem, který zjevně neznal Hospodina. Saul byl jakousi přechodovou postavou – byl prvním králem Izraele, a přece kvůli svému hříchu nebyl tak zcela „pravým králem“. V mnoha ohledech nebyl tak zlý jako farao, ale z jiné perspektivy byl ještě horší než on, protože hřešil proti většímu světlu zjevení. Navíc, jako král Izraele zmasakroval pětadesát kněží a zničil kněžské město Nób, kde zabil muže, ženy a děti Izraele (1. S 22:18–19), zatímco pohanského krále Agaga ušetřil (1. S 15). Zároveň se snažil zabít Davida, o němž věděl, že je Božím pomazaným.

Teprve s Davidem měl Izrael skutečně krále od Hospodina, muže „podle Jeho vlastního srdce“ (1. S 13:14), jemuž Hospodin dal novou smlouvu. Boží nová smlouva s Davidem nezrušila mojžíšovský zákon ani zaslíbení, které Bůh dal Abrahamovi. Naopak, rozšířila a naplnila je, a to především ve třech věcech: v konečném dobytí země, v ustanovení dědičného kralování a v poskytnutí nového místa uctívání. Na první z těchto skutečností se často zapomíná, ačkoliv Písmo nám na ni cíleně a konkrétně ukazuje. Bůh Abrahamovi řekl: „Tvému semeni jsem dal tuto zemi, od egyptské řeky k oné velké řece,

řece Eufratu“ (Gen 15:18). A nakonec, po stovkách let, se toto zaslíbení naplnilo: „A Šalomoun vládl nad všemi královstvími od řeky až po zemi Pelištejců a po hranici Egypta; a oni mu přinášeli dary a sloužili Šalomounovi po všechny dny jeho života“ (1. Kr 4:21).

O úřadu krále se hovořilo už v mojžíšovském zákoně, ale Bůh tehdy lidu žádného krále nedal. Do nějaké míry tomu tak bylo kvůli Boží kletbě na Judových potomcích, z nichž většina byli synové nemanželských dětí (srov. Gen 38), a proto až do desáté generace nesplňovali požadavky na královský úřad (srov. Dt 23:2). I kdyby však Judovi potomci tyto požadavky splňovali, v mojžíšovské éře je nesplňoval Izrael, jelikož nebyl na instituci království dostatečně dospělý. Úřad krále, centralizovaná vláda a ústřední místo uctívání měly být ustanoveny jedině tehdy, až Izrael více dospěje po kulturní a duchovní stránce.

Proto stejná smlouva, která ustanovila Davidův rod jako královskou rodinu, zároveň dala Izraeli ústřední místo uctívání, město Davidovo, Jeruzalém. Mojžíšovský zákon odkazoval na ústřední svatyni; ta však skutečně přišla až s davidovskou smlouvou. Chrámový systém, naplánovaný Davidem a vybudovaný Šalomounem, přinesl v Izraeli důležité změny zákona a uctívání. Znovu, i na tuto realitu se často zapomíná. Ceremoniální aspekty mojžíšovského systému se do velké míry změnily, aby odpovídaly situaci nové smlouvy; etické požadavky zůstaly beze změny.²⁰

Davidovská smlouva nejen naplňovala některá zaslíbení abrahámovské a mojžíšovské smlouvy, ale zároveň i dále roz-

20) Jsem si vědom, že toto tvrzení je základní a poněkud nejednoznačné. Konec konců, etické, symbolické, ceremoniální a civilní aspekty zákona není možné konečně a zcela rozmotat a rozdělit. Tyto aspekty jsou nerozdělitelně zapojené jeden do druhého. To znamená, že už v Davidově době musely mezi levity být debaty ohledně toho, jak některé mojžíšovské zákony aplikovat v situaci „nové smlouvy“.

výjela nejdůležitější aspekt zaslíbení smlouvy: doktrínu a zaslíbení Mesiáše. Abrahámovská smlouva zaslíbila, že Evino sémě, které zachrání svět, vzejde z Abrahamova rodu. Jáko-
bovo prorocství ukazovalo na kmen Judy (Gen 49:8–11). Mojžíšovská smlouva předpovídala proroka, který měl být jako Mojžíš (Dt 18:15). Nyní tato nová královská smlouva dále rozvinula zaslíbení tím, že hlásala, že Mesiáš bude královským potomkem Davida skrze jeho syna Šalomouna (2. S 7:8–29; Ž 89).

Království

Ve dnech Davida a Šalomouna byl konečně znovu vystavěn svět zničený noemovskou potopou. Znovu tu byla ústřední svatyně pro celý svět, do které lidé mohli přijít uctívat Boha. David zjevně z knihy Genesis chápal, že městem pro Boží chrám má být Jeruzalém, domov Melchisedecha, kněze-krále, jakým měl jednou být Mesiáš (srov. Žd 7; viz také Ž 110, který napsal David). Ve svatém městě král přebýval vedle Božího trůnu, což ukazovalo, že tento lidský král je zástupcem božského Krále. Byla tu svatá země kolem svatyně, skrze niž měl vliv svatyně proudit do celého světa. S novým, opětovným ustanovením trojího rozdělení svatyně, země a světa byl svět konečně plně obnoven. Zkáza Potopy byla přemožena Boží milostí.

To, že Bůh poskytl svému lidu krále, aby vládl svaté zemi a sloužil jako symbol a zástupce nebeského Krále, bylo známkou růstu smlouvy. Boží království bylo v Šalomounových dnech mnohem viditelnější a mocnější, než bylo kdy předtím od Pádu.

David jakožto zbožný král měl samozřejmě zodpovědnost a povinnost obnovit a rozvinout systém uctívání, kte-

rý byl rozbit skrze hřích kněze Elího, jenž zneuctil Boha tím, že neodsoudil své ničemné syny (1. S 2:22–36; 3:11–14). Bůh milostivě dal Davidovi onu čest připravit vystavění Božího domu, přičemž Davidovu synovi dal požehnání vybudovat novou chrámovou svatyni, nový dospělejší a slavnější model Edenu, než jakým byl Stánek. Bůh také vedl Davida a Šalomouna ke změně kněžstva tak, aby odpovídalo nové smluvní situaci (srov. Žd 7:12). Za první, David změnil práci kněžstva v tom, že ustanovil, aby kněží sloužili v Chrámu po oddílech (1. Le 23–24; 28:11–13, 20–21). Za druhé, Šalomoun vyhnal nejvyššího kněze Ebjátara a ustanovil místo něj Sádoka, a tak se naplnilo proroctví proti domu Elího (1. Kr 2:27, 35).

Nový chrám v centru země, která byla zaslíbená Abrahamovi, a slavný král, který byl zástupcem pravého Boha – právě taková byla situace Království ve dnech Davida a Šalomouna. Izrael byl na vrcholu své moci a slávy, jelikož Bůh milostivě naplnil smluvní zaslíbení, která dal jeho otcům.

Smlouva

1. Transcendence: Když David porazil své nepřátele a ustanovil svou autoritu, povolal proroka Nátana a oznámil svůj záměr postavit Bohu dům. Bůh však měl jiný plán. To On postaví dům Davidovi, „tvůj dům a tvé království budou ustanoveny přede Mnou: tvůj trůn bude upevněn navěky“ (2. S 7:16). Bůh převzal iniciativu a ustanovil Davida za hlavu dynastie králů, která měla vyvrcholit v Kristu, v Mesiáši, v Králi králů a Pánu pánů.

2. Hierarchie: Bůh ustanovil Davida a jeho sémě jako lidské, zástupné vůdce Božího Království. Levitikální systém, ustanovený mojžíšovským zákonem, měl i nadále fungovat, ačkoliv byl upravený, aby odpovídal nové situaci Království

a novému Božímu domu. Bylo ustanoveno čtyřicet oddílů kněží, aby se střídaly při službě v Chrámu. Velekněžství bylo odňato rodu Elího a dáno Sádokovi podle prorockého slova soudu, které Bůh promluvil skrze Samuele.

Instituce rodiny a systém dědictví země zůstaly tak, jak byly pod mojžíšovským zákonem, ačkoliv v Davidově době a už i před ní muselo na základě rozrůstání venkovské populace začít přirozené přesouvání rodin z farem a vesnic do větších měst. Zbožná kultura dosáhla svého vrcholu pod Davidem a Šalomounem. Později, když se severní království odvrátilo od Boha ve dnech Jarobeáma a i po nich, se zbožné rodiny ze severu stěhovaly na jih, a tak byl zachován ostatek z každého kmene.

Království Izraele vládl Bohem daný král, který, ačkoliv se dopustil velmi vážných hříchů proti Bohu, upřímně usiloval o Boží slávu a o růst Jeho Království. Král David a jeho syn Šalomoun byli oba prorocky inspirováni k tomu, aby psali Svaté Písmo, které bylo v souladu s jejich jedinečnými sklony a dary: David psal Žalmy a Šalomoun psal mudroslovnou literaturu.

3. Etika: Ceremoniální aplikace Božího zákona daného skrze Mojžíše byla významným způsobem upravena. Nová svatyně v pevně daném místě a nová rodina velekněží rozhodně nejsou malými změnami. Zároveň byly ustanoveny pěvecké sbory. Pokud však jde o civilní aspekty mojžíšovského zákona, změn bylo jen velmi málo. Král jakožto nejvyšší soudce země měl ve své vládě ukazovat ducha zákona, aby tak Boží lid postupně jasněji a jasněji chápal, jak Boží zákon uplatňovat. David pojedl z předkládaného chleba, který byl vyhrazen pouze pro kněží, což byl zdánlivý skutek neposlušnosti – Bůh mu však nejen požehnal, ale náš Pán tuto událost dokonce použil k tomu, aby učil farizeje

pravému významu a smyslu zákona (Mk 2:25–27). Šalomoun, nejvyšší soudce země, byl při uplatňování Božího zákona tak jedinečným příkladem moudrosti, že královna ze Šeby cestovala do Jeruzaléma, aby se s ním setkala. Vidíme tady tedy přesně tu misionářskou službu, kterou pro nás vykresluje Deuteronomium 4:5–8.

4. Přísaha: Izraelský král byl v očích a životech lidu Božím zástupcem, tak jako kněz a prorok. Tak, jako se Bůh během mojíšovského kněžského věku vztahoval k zemi především skrze kněží, v davidovském královském věku s ní jednal především skrze krále. Když králové byli spravedliví, vydobývali tím Boží požehnání pro celý národ, ale když byli hříšní, přinesli kletbu opět i celému národu. Bůh neřešil Davidův hřích při počítání lidu jako jeho soukromý hřích (2. S 24). A ani Šalomounův hřích modlářství neřešil pouze jako jeho vlastní (1. Kr 11). Nicméně, králové Judy byli často lepší než lid jako takový, jen zřídkakdy byli horší. Jak se však lid více a více kazil, Bůh na něj seslal prokletí zlých vládců, jejichž morální charakter odrážel charakter lidu.

5. Následovnictví: Úřad krále dědili Davidovi potomci, přičemž celá dynastie měla nakonec vyvrcholit v Mesiáši. Nicméně, Šalomounovo modlářství zničilo spojené království a rozdělilo zemi na sever a na jih. Severní království od samého počátku uctívalo pravého Boha Izraele skrze modlu, jako to už dříve udělali Izraelci v pustině. Nakonec upadlo do těch nejohavnějších forem modlářské zvrácenosti. Sever nikdy neměl ani jediného zbožného krále. Oproti tomu jižní království z Boží milosti mělo zbožných králů několik, ale nakonec bylo přemoženo ničemností a modlářstvím, které byly ještě horší než hříchy severu. Zdálo se, že Davidův dům kvůli svému hříchu ztratil mesiášské zaslíbení. Bůh proklel celou královskou linii a pří-

sahal, že v zemi nikdy nebude vládnout žádný z Konjášových potomků (Jer 22:28–30). Zdálo se, že dědictví království je navěky ztraceno.

Smluvní odpověď člověka

I v období monarchie se opakoval ten samý historický cyklus odpadlictví, soudu a pokání, který jsme viděli v předchozích érách. David sám zhřešil proti Bohu tím, že se dopustil cizoložství s Bat-šebou a zavraždil Chetejce Urijáše. Ačkoliv činil pokání, později znovu zhřešil v tom, že nařídil počítání lidu. Šalomoun zhřešil tím, že si bral nekřesťanské manželky, které odvrátily jeho srdce od Boha. Poté Rechabám, syn nejmoudřejšího krále Izraele, pošetile naslouchal svým mladším poradcům radši než starším, moudrým mužům, a trval na své autoritě tam, kde měl být milostivý (1. Kr 12). Kvůli hříchu a pošetilosti bylo království rozděleno na dvě, na Izrael a na Judsko.

Zbývající dějiny obou království jsou příběhem postupného odpadlictví. Izrael na severu i Judsko na jihu se odvrátily od Boha; Izrael krátce po rozdělení království, Judsko postupněji během delšího časového období. Nakonec skončily stejně. Izrael i Judsko se staly odpadlými, modlářskými královstvími, která na sebe přivolala Boží hněv.

Boží smluvní soud

Bůh vzal Izraeli statut a pozici nezávislého království. Izrael už nikdy neměl znovu získat slávu Šalomounovy říše. Odpadlíci ze severního království byli odvedeni do vyhnanství v Asýrii a zmizeli z dějin. Jižní království bylo odvedeno

do Babylonu na sedmdesát let, ale Judsku – které v sobě v době vyhnanství už zahrnovalo i ostatek ze všech dvanácti kmenů – bylo z Boží milosti dovoleno vrátit se do země a obnovit Chrám. Boží lid znovu porušil smlouvu, ale Boží milost ho nakonec přivedla zpět do země, aby mu tam dala nový a ještě slavnější začátek.

Kapitola 12

Smlouva obnovy

Sedmdesát let ve vyhnanství bylo Božím kázněním za to, že Izrael zanedbával Jeho zákon, a především pak za to, že zanedbával sabatový rok (2. Le 36:21). Právě tohle byl soud, před kterým Bůh už předem varoval v mojžíšovském zákoně.

A přece, jestli Mne i přesto neposlechnete, ale budete vůči Mě jednat nepřátelsky, budu Já jednat s hněvivým nepřátelstvím proti vám a Já, ano Já, vás potrestám sedmkrát za vaše hříchy. ...

Zpustoším zemi; vaši nepřátelé, kteří se v ní usadí, se nad ní budou děsit. Vás však rozptýlím mezi národy a vytasím za vámi meč, takže vaše země se stane pustinou a vaše města se stanou troskami. Tehdy si země užije své dny odpočinku po všechny dny svého zpustošení, kdy vy budete v zemi svých nepřátel; tehdy si země odpočine a užije si dny svého odpočinku. Všechny dny svého zpustošení bude dodržovat od-

počinek, který nedodržovala o vašich saba-
tech, když jste na ní žili.

(Lev 26:27–28; 32–35)

Přestupování příkazu o sabatu zjevně začalo v době budování Šalomounova chrámu, což ukazuje, že Izrael neplnil zákon od počátku královské éry. Ale, znovu, tam, kde se rozhodl hřích, tam se ještě více rozhojnila Boží milost. Na konci sedmdesáti let vyhnanství prorokovaného Jeremiášem (Jer 25:11–12; 29:10) dal Bůh povstat Mesiáši z pohanů, jak zaslíbil skrze Izajáše (Iz 44:28–45:4). Peršan Kýrós porazil Babylon a ustanovil výnos, kterým navrátil Izrael do jeho země (Ezd 1:1–4).

Království

Období obnovy je poslední érou dějin Izraele jakožto Božího lidu a je vrcholným obdobím staré smlouvy. Boží království se rozrostlo za hranice Izraele a rozšířilo se do národů. Bůh určil a ustanovil čtyři velké říše, aby chránily Jeho kněžský lid. Ačkoliv nový Izrael jakožto království měl méně slávy než za dnů Šalomounových, přece to, že Izrael ztratil nezávislost a byl poddán pohanským mocnostem, nebylo v Božím programu Království pohybem vzad. Bůh vyvolil Abrahama, aby skrze něj byly požehnány všechny národy světa (Gen 12:3). V době obnovy se tato realita naplnila víc než kdy jindy v historii Izraele. Skrze rozptýlení se Židé rozšířili po celém světě a přinesli s sebou poznání pravého Boha.

Ačkoliv Daniel strávil většinu svého života ve službě babylonskému králi v době vyhnanství, stále je dobrým obrazem toho, čím byla éra Obnovy, jelikož sloužil i „Dareiovi Médkému“. Daniel byl ustanoven jako poradce, konkrétně

jako nejvyšší rádce, babylonského krále a jako hlava nad satrapy a předáky perského království (Dan 6:1–3). Král v podstatě chtěl, aby Daniel byl stejným praktickým vládcem Persie, jakým byl Josef v Egyptě: „Král ho plánoval ustanovit nad celým královstvím“ (Dan 6:3). To však nebylo „sekulární“ povolání. Radit králi a pomáhat mu v každodenních otázkách vlády bylo jednou z úloh proroka. Jedním z nejnámějších příkladů je prorok Nátan, který sloužil jako Davidův poradce (srov. 2. S 7).

Jinými slovy, v době obnovy už Izrael jakožto národ nebyl velkou státní (či královskou) mocností, ale byl ustanoven Bohem k tomu sloužit jako prorocký svědek světu. Prorockým úkolem Izraele bylo dávat zbožné rady vládcům a vůdcům Babylonské, Perské, Řecké a Římské říše, které Izrael chránily. Izrael byl povolán šířit poznání pravého Boha skrze jedinečné místo, které v okolo míjejících říších zastával. Tato [v nějakém smyslu] závěrečná éra dějin Izraele tedy byla prorockou érou, v níž se Boží slovo šířilo mnohem víc a dál než v jakoukoliv jinou dobu v jeho historii.

Nový chrám Izraele v Jeruzalémě postrádal slávu, kterou měl Šalomounův chrám (srov. Ag 2:3), ale, jak bylo vhodné a náležité pro prorocký lid v mezinárodním věku, jeho skutečným novým chrámem byl „nebeský“ chrám, který byl zjeven Ezechielovi (Ez 40–48). Bůh dal Židům v tomto věku slavné vidění (a na jeho základě i pochopení) uctívání Izraele v jeho celosvětovém významu, čímž jasně zjevil nedílnou součást poslání a účelu Stánku a Chrámu. Boží kněžský národ měl přinést požehnání všem lidem skrze uctívání pravého Boha.

Smlouva

1. Transcendence: Boží svrchovaná nadvláda nad národy se v tomto období staré smlouvy zjevila ještě více než v ja-

kékoliv jiné. Daniel předpověděl celé dějiny světa od doby Babylonu po období ustanovení království Mesiáše (Dan 2:27nn; 7:1nn). Království tohoto světa jsou v Boží ruce a On je směřuje podle své vůle. Pro Židy jako národ bylo toto větší zjevení Božího kralování důležité, jelikož na první pohled by se mohlo zdát, že po většinu tohoto období jsou v rukou nevěřících vládců. Ale fakt, že Bůh od počátku předpověděl historii celé této éry, tohle vše postavilo do jiného světla. Židé se znovu a novým způsobem naučili, že „Královo srdce je v Hospodinově ruce jako řeky vody: On ho obrací, kamkoliv chce“ (Př 21:1).

2. Hierarchie: Židům byla vzata občanská, státní vláda a byla odevzdána pohanským říším; nicméně, tito pohané byli ustanoveni jako jejich ochránci, ne pronásledovatelé. Dokud Židé byli věrní Bohu, zjišťovali, že pohanští vládcové jim projevují více přízně než ostatním národům; vidíme například, že král Persie projevuje jedinečnou přízeň Židům v době Ezdráše, Nehemiáše, Ester a Mordokaje. Chrám měl nové kněžstvo, které pro něj prověřil a schválil Ezdráš (Ezd 2:62). Jeruzalém byl obnoven, ale už ne jako občanské, státní centrum, ale – a to bylo mnohem důležitější – jako centrum světa v uctívání pravého Boha. Zároveň je zjevné, že někdy na začátku této éry zákoníci a farizeové ustanovili a rozvinuli „prorockou“ službu expertů na zákon, aby vyučovali lid Božímu Slovu. A tito učitelé byli na počátku zajisté věrní Bohu.

3. Etika: Civilní zákon daný Izraeli skrze Mojžíše už z celé řady důvodů nemohl být uplatňován ve své doslovné plnosti. Za prvé, Židé se museli přizpůsobovat státním ustanovením vládnoucích říší. Nejočividnějším příkladem zákonů, které se musely změnit, jsou mojžíšovská ustanovení ohledně krále; ovlivněny však byly i další zákony. V některých

případech se mohlo jednat o konkrétní podrobnosti definice zločinu, v jiných se mohlo jednat o prosazení jiného trestu, než byl ten konkrétně uvedený v mojžíšovském zákoně. Víme například, že Židé pod Římany neměli dovoleno popravovat zločince a že v římské době by hřích modlářství nebyl definován jako zločin proti státu. Musela se upravit i aplikace zákonů o zemi, jelikož po návratu z Vyhnanství nemohly všechny rodiny dokázat svou identitu, přičemž mnohé z původních rodin už ani neexistovaly. Přidejte k tomu jiné hranice a bude zjevné, že rozdělení země ze dnů Jozua už není relevantní. Stručně řečeno, byly nutné různé úpravy civilního a sociálního práva, ale podstata zákona (požadavky zákonem vyjádřené spravedlnosti) zůstala nezměněna. Láska k Bohu a láska k bližnímu byly srdcem zákona pro Mojžíše i pro Ezdráše.

4. Přísaha: V tomto věku byli nejzjevnějšími vůdci národa proroci a učitelé Písma, tedy zákoníci a farizeové. Když tito lidé byli věrní Bohu, vedli národ ve spravedlnosti; důsledkem bylo, že pohanské národy Židům prokazovaly dobro. Tohle je něco, co vidíme například v knihách Ezdráše, Nehemiáše a Ester – Bůh svrchovaně vedl perského krále k tomu, aby židovskému lidu prokazoval jedinečnou laskavost. Dokud Židé dodržovali Boží zákon a podřizovali se pohanským autoritám, které nad nimi ustanovil, Bůh jim žehnal. Během velké části této éry však byli Židé utlačováni, a to ne primárně kvůli ničemnosti pohanských říší, ale kvůli své vlastní nevěrnosti Bohu.

5. Následovnictví: Fakt, že Židé byli pod nadvládou pohanských říší, nijak nebránil naplňování abrahámovského zaslíbení celosvětového požehnání, ale naopak mu napomáhal. Víc než kdykoliv jindy v historii měli Židé příležitosti obchodovat a cestovat, což šířilo poznání Boha do pohanských zemí. Není žádná shoda náhod, že právě v této době dochází k reformám mnoha světových náboženství. Změny v ná-

boženstvích Řecka, Indie a dalších národů dost možná přišly přinejmenším částečně díky vlivu poslů, které od babylonského dvora posílal Daniel, a díky vlivu obchodníků z perské říše a dalších Židů, kteří přinesli poznání pravého Boha všude, kam přišli.

Pavel si však později stěžuje, že Židé selhali ve svém pověření poslů Božího království: „Hle, ty se nazýváš Židem a spočíváš v zákoně a vychloubáš se Bohem ... Ty, který se vychloubáš zákonem, skrze porušování zákona zneuctíváš Boha? Kvůli vám je přece mezi pohany rouhání proti Božímu jménu, jak je napsáno“ (Ř 2:17, 23–24). Když tato doba končila, Židé si místo toho, aby zdědili svět, svým pokrytectvím způsobili hanbu a potupu.

Smluvní odpověď člověka

Židé v této éře odmítli Boží smluvní milost, tak jako v érách předchozích. Stejně jako v každém věku staré smlouvy, i tentokrát Adamovy děti napodobovaly svého otce podle těla. V době Římské říše už Židé opět trpěli v otroctví cizí moci. Hříšnost člověka však dosáhla vrcholu právě v éře obnovy, jelikož na konci tohoto věku se zjevil Mesiáš. Ježíš Kristus, Bůh v těle, který přišel zachránit Židy, žil v jejich středu po třicet let a sloužil jim tři roky. Jejich odpověď na Boží milost byla jasná – z hlubin svých srdcí Spasitele nenáviděli. A nejzapálenějšími Kristovými oponenty byli vůdcové lidu – především zákoníci a farizeové, ale i kněží – protože konfrontoval jejich pokrytectví a bezbožnost.

Ježíšovou základní obžalobou proti farizeům a zákoníkům bylo, že se odvrátili od Bible a nahradili ji lidskými tradicemi. Nárokovali si Boží autoritu pro své tradice, které přidali k Božímu Slovu. Tvrdili, že jsou věrnými vykladači Boží-

ho Slova, ale překrucovali jeho smysl ke svému vlastnímu prospěchu: „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Očišťujete kalich a mísu zvnějšku, ale uvnitř jste plni chamtivosti a nestřídmosti“ (Mt 23:25).

Když Židé vydali Krista Římanům, aby byl popraven, dokonce i Pilát věděl, že Židé nenávidí Ježíše ze závidosti a ze žárlivosti, a ne kvůli nějakému zlému skutku, který by spáchal (srov. Mt 27:18). Když tedy dostali na výběr mezi zločincem Barabášem a Kristem, vybrali si Barabáše (Mt 27:20–22) – a toto rozhodnutí bylo dokonalým zjevením duchovních standardů tehdejšího židovského národa. Nakonec tím, kdo na sebe vzal zodpovědnost za Ježíšovu smrt, nebyli jen vůdcové lidu, ale celý lid jako takový: „Poté veškerý lid odpověděl a řekl: Jeho krev ať je na nás a na našich dětech“ (Mt 27:25). Tohle je konečným odmítnutím Boží milosti a plným zjevením hříchu člověka. Nic v celé historii světa nezjevuje pravdu této podstaty lidského hříchu tak jako tato nenávist k samotnému Bohu (srov. Ř 8:7).

Boží smluvní soud

Boží soud proti hříchu Židů započal Kristovým vzkříšením, jelikož vzkříšení postavilo Boží uznání Krista do kontrastu vůči Jeho odmítnutí ze strany Židů. Smrt nedokázala Ježíše udržet, protože byl bezhříšným Božím Synem. Bůh skrze vzkříšení ohlásil světu, že uznává a přijímá Ježíše, který svým křížem získal vítězství nad hříchem a smrtí. Boží soud tedy začal tímto obhájením Ježíše. Bůh vzkřísil Ježíše z mrtvých a usadil Ho po své pravici; dal onomu pohrdanému a odmítnutému Ježíši veškerou autoritu v nebi i na zemi (Mt 28:18). Ten muž, který byl ukřižován jako král

Židů, byl vyvýšen, aby se stal Králem králů a Pánem pánů (Zj 19:16).

Dalším aspektem Božího smluvního soudu je Boží požehnání na službě apoštolů, to, že Bůh skrze ně konal zázraky a obhajoval jejich nároky a tvrzení jakožto mluvčích pravého Boha a Jeho Mesiáše. Jednalo se totiž o počátek utváření nového Izraele, nového sémě Abrahamova, které se mělo narodit z Ducha, ne z těla. To s sebou zároveň neslo nový zákon, nové kněžstvo a nový chrám.

Ale předtím, než mohla Církev být plně ustanovena a upevněna, se musel dokonat Boží smluvní soud nad těmi, kdo byli zodpovědní za odmítnutí Mesiáše. Tento soud se měl naplnit ve zničení Jeruzaléma, o němž Ježíš předpovídal, že se odehraje během jediné generace po Jeho smrti (Mt 24:34). Během čtyřiceti let, v roce 70, Bůh přivedl do Jeruzaléma římskou armádu, tak jako tam přivedl Babyloňany v roce 605 př. Kr. a později v letech 597 a 587 př. Kr.. Římané zničili starý Jeruzalém a jeho chrám a přinesli tak konečný, poslední soud nad starosmluvním lidem, čímž ukončili éru staré smlouvy.

Od tohoto soudu už fyzičtí potomci Abrahama neobětovali a neobětují krvavé oběti požadované zákonem. Stejně tak ani nedodržují velké svátky židovského kalendáře podle zákona. Zničení Chrámu v roce 70 znamenalo naprostý konec národa Izraele jakožto Božího jedinečného lidu. Bůh si vybral nový národ, který pocházel z Abrahama podle duchovního narození skrze víru (Ga 3:26–29). Tento nový národ zahrnoval ostatek Židů spolu s věřícími pohany z každé země a z každého kmene. Ale to, co tento nový národ ze své podstaty odlišuje od Božího starého lidu, je jeho nová hlava, Poslední Adam, který jako zástupce svého lidu plně uspokojil Boží hněv vůči hříchu a přinesl požehnání věčného života. Poprvé v historii světa od Pádu bylo lidstvo vysvobozeno od

Smlouva obnovy

nadvlády hříchu a zla. Byla otevřena cesta života a požehnání. Teď už je jen otázkou času a díla Ducha, než bude zachráněn celý svět a než poznání boha naplní svět tak, jako vody pokrývají moře.

Kapitola 13

Nová smlouva

Na rozdíl od předchozích „nových smluv“, Nová smlouva v Kristu skutečně přinesla „znovustvoření“ světa (srov. 2. Kor 5:17). Od Adamova pádu byla znovu a znovu obnovována adamovská smlouva, přičemž každá smlouva přinesla nového adamovského vůdce, nové kněžstvo, nový chrám a nový Eden – nic z toho však nedokázalo přinést spásu světa. V každé „nové smlouvě“ před příchodem Krista bylo smluvní hlavou pouze hříšné Adamovo dítě, které porušilo zákon tak jako jeho otec. Proto kletba smlouvy, která byla vyhlášena nad Adamem a jeho rasou, nemohla být sňata, ale jen odložena. Žádný z nových „Adamů“ starosmluvních ér nemohl naplnit zaslíbení, že sémě ženy rozdrťí hlavu hada, jelikož tím, kdo byl drcen, bylo znovu a znovu sémě ženy.

Ale „v posledních dnech“ se zjevil Ježíš Kristus (Žd 1:2) a přinesl smlouvu, která byla skutečně nová. Tato smlouva zahrnovala novou oběť, která dokázala sejmut hříchy, nový chrám nevybudovaný lidskýma rukama, nové kněžstvo povoláné z každého kmene a národu a nový Boží lid narozený shůry skrze Ducha. Kristus je proto skutečným naplněním Adama jakožto předobrazu, je hlavou zcela nového lidstva a zcela nového světového řádu, které jsou ustanovené na základě Jeho spásného díla (srov. Ř 5:12–25).

Království

V prvotní situaci Království byl člověk postaven do Zahrady-Svatyně a byla mu udělena nadvláda nad světem. Bylo tu rozlišení mezi Zahradou, Edenem a zbytkem světa, ale rozdíl mezi těmito třemi původními sférami nebyl otázkou rozlišení nesvatého a svatého, ale otázkou rozlišení svatého, svatějšího a nejsvatějšího. Obsahem úkolu nadvlády, který byl člověku dán, bylo naplnit svět a proměnit ho celý v Boží Zahradu, která by hlásala chvály jejímu Stvořiteli-Králi. Adamův Pád přinesl zkázu. Svět byl znesvěcen. Člověk byl vyvržen z Boží přítomnosti. A Satan se *de facto* chopil nadvlády nad každodenními záležitostmi Adamovy rasy. Proto bylo původní stvoření odsouzeno a svět byl v Noemově době znovustvořen, avšak problém Adamova hříchu stále nebyl vyřešen. Rozhodující změnu mohl přinést jedině příchod Mesiáše, onoho zaslíbeného Sémě ženy.

Když se Ježíš narodil, svět smlouvy Obnovy už se zkazil natolik, že na něj měl přijít poslední soud. Země byla znesvěcena hříchy odpadlého lidu; Chrám byl znesvěcen hříchy odpadlého kněžstva. Boží lid otročil cizí mocnosti, avšak novějším a zákeřnějším způsobem než kdy předtím; Boží lid totiž byl ve své vlastní zemi a zakoušel nějakou míru svobody a tolerance vůči svým náboženským institucím, ačkoliv smíšené s pohrdáním a útlakem. Navenek však byli Židé poddáni Římu; mnozí z jejich vůdců, především pak z řad saduceů, byli duchovními otroky řecko-římského světonázoru.

Jak moc se rané dny éry pohanů lišily od jejího konce! Věk pohanů započal tak, že muži jako Daniel, Ezdráš a Nehemiáš zastávali pozice prorockých poradců pohanských králů. Kniha Ester nám vykresluje ideální vztah mezi Židy a jejich pohanskými králi ve věku pohanů. Pohané byli stráž-

ci země, které Bůh ustanovil, ale Židé s nimi měli mít podíl na vládě z pozice královny a židovští mudrci měli být jejich dvorními rádci. Dokud Židé byli věrní Bohu, pohanští králové jim prokazovali svou přízeň a brali vážně jejich rady.

V době, kdy přišel Kristus, už však časy pohanů téměř dospěly ke svému konci. Boží lid byl utlačován, tak jako v předchozích odpadlých dobách. Židé Ježíšovi doby však přijali své otroctví, jako by bylo svobodou. Když se Pilát Pontský zeptal Židů: „Mám ukřižovat vašeho Krále?“, velekněží jako oficiální předáci národa odpověděli: „Nemáme žádného krále kromě císaře!“ (J 19:15).

Hovořili pravdivěji, než zamýšleli, jelikož Abrahamovy děti a jejich předáci, domnělí dědicové Ezdráše a Nehemiáše, zdegenerovali v zákonické hnidopichy, kterým víc záleželo na světské cti a na světském bohatství než na Božím Království. Skutečnými vůdci Židů byli farizeové, kteří nesli hlavní zodpovědnost za to, že Židé sešli z cesty. Proto proti nim náš Pán od počátku své služby prorocky svědčil a vyhlašoval nad nimi soud za to, že odmítli Boží Slovo. Jeho hlavní slovo pro ně bylo „pokrytci“ (Mt 6:2, 5, 16; 15:7; 16:3; 22:18; 23:13–15, 23, 25, 27; L 13:15) – nebyli tím, kým předstírali, že jsou.

Farizeové svedli nejen lid své vlastní doby, ale dokonce i dnes se jimi mnozí nechávají svést. Je to ironie, ale i v naší době se na ně celá řada lidí chybně dívá jako na horlivé následovníky Mojžíše. Bylo tomu však právě naopak. Podstatou Kristovy obžaloby proti nim je, že opustili Mojžíšův zákon a místo něj se řídí tradicemi lidí. Když Ježíš konfrontuje jejich nebiblické pokrytectví, znovu a znovu se jich ptá: „Nečetli jste?“ (Mt 12:3, 5; 19:4; 21:16, 42; 22:31; Mk 12:10, 26). Tradice jejich židovských předků nepochybně původně měly pomáhat při výkladu Božího Slova, ale nakonec autoritu Božího Slova nahradily. Proto samotným srdcem Ježíšovy obžaloby

proti nim bylo: „Odkládáte Boží přikázání a držíte se tradice lidí. ... Velmi dobře odmítáte Boží přikázání, abyste mohli dodržovat svou vlastní tradici. ... Rušíte Boží Slovo svou tradicí, kterou jste předali...“ (Mk 7:8, 9, 13).

Židé byli jasnou ukázkou toho, že otročit člověku, tak jako otročit modlám, znamená otročit démonům. Proto, ačkoliv Židům vládla v podstatě sekulární mocnost, pro níž nebylo uctívání císaře ani tak náboženstvím, jako spíše nástrojem podmaňování poddaných, nežili v pouhém sekulárním zoufalství bez Boha. Země se naplnila demony. V evangelijních záznamech o Ježíšově službě čteme, že Ježíš se všude, kam šel, potýkal se zlými duchy, kteří na Něj v marném odporu volali. Vidíme, jak Ježíš opakovaně vymítá demony, aby tak zachránil soužené a utlačované. Nicméně, vymítání démonů nemůže pro lidi, kteří se neobráti k Bohu, být skutečným uzdravením, jak Ježíš řekl Židům:

Když nečistý duch vyjde z člověka, prochází bezvodými pustinami a hledá odpočinek, ale když žádný nenachází, říká: „Vrátím se do svého domu, ze kterého jsem vyšel.“ A když přijde, najde ho uklizený a v pořádku. Pak jde a vezme s sebou sedm dalších duchů, kteří jsou zlejší než on sám, a vstoupí dovnitř a žijí tam; a poslední věci onoho člověka jsou horší než ty první.

(L 11:24–26)

Izrael jako celek byl tedy odpadlý. Přední muži Izraele byli pokrytci. Ačkoliv Izrael neuctíval modly, jako to dělával ve dnech Jeremiáše, přesto jeho uctívání bylo marné (Mk 7:7). Ježíš k Izraeli přišel jako prorok, volal ho k pokání a sliboval Boží milost, ale Izrael jeho svědectví odmítl, tak jako odmítl Jeremiášovu službu.

Nicméně, i v této době démonického odpadlictví byl Ježíš schopen najít ostatek, který věřil v Boha a žil podle Jeho přikázání. Tento ostatek musel být vyveden z Egypta – právě tím se totiž Izrael stal – do nové země, do Církve Ježíše Krista. Tento ostatek byl nejprve pronásledován falešnou církví, falešným Božím lidem – obřízkou podle těla – ale Ježíš zaslíbil, že nakonec Jeho pravý lid bude obhájěn Bohem a stane se prvotinami sklizně Království, která v sobě zahrne všechny země a každý kmen.

Příchod Mesiáše je totiž samotným centrem historie, je zvratem v Božím programu království. Ačkoliv každá z předchozích smluv kvůli hříšnosti člověka skončila selháním, nyní, na konci věku pohanů – v „posledních dnech“ – Bůh ustanovil novou smlouvu (Žd 1:2), která změnila historii, protože přinesla skutečné vykoupení z hříchu. Nová smlouva v Kristu přinesla nový svět, zformovala nové lidstvo a ustanovila novou svatyni s novým kněžstvem, a to způsobem, který se radikálním způsobem liší [od všech předchozích znovustvoření].

Aby Ježíš mohl skutečně přinést novou smlouvu, v níž by člověk byl obnoven do Boží přízně a stal se Božím milovaným dítětem, musel nejprve dokonale naplnit požadavky staré smlouvy. Zákon požadoval pro Adama a jeho potomstvo smrt (Ř 6:23). Dokud nebyla zaplácena cena za hřích, nová smlouva nebyla možná: „Bez prolití krve není odpuštění“ (Žd 9:22b). Obětní systém staré smlouvy sliboval vykoupení

skrže zástupnou obětí. Ježíš naplnil toto zaslíbení, a tak sňal odsouzení zákona:

Ale když se zjevil Kristus jako velekněz budoucího dobra, vstoupil skrže větší a dokonalejší Stánek, ne rukama udělaný, to znamená ne z tohoto stvoření; a ne skrže krev koz a telat, ale skrže Jeho vlastní krev, vstoupil do svatého místa jednou provždy, jelikož získal věčné vykoupení. Jestliže totiž krev koz a býků a popel z jalovice pokropením posvěcuje ty, kdo byli znečištěni, k očistění těla, čím více krev Krista, který skrže věčného Ducha obětoval sebe samého jako neposkrvněného Bohu, očistí vaše svědomí od mrtvých skutků, abyste sloužili živému Bohu?

(Žd 9:11–14)

Jedinou obětí totiž jednou provždy učinil dokonalými ty, kdo jsou posvěceni.

(Žd 10:14)

Tuto Novou smlouvu lze zároveň považovat za obnovu staré smlouvy. Vidíme totiž, že starou smlouvu neruší, ale že ji naplňuje (srov. Mt 5:17–18). Nová smlouva v Kristu obnovuje to, co Adam ztratil, a umožňuje, aby jeho potomci dokončili dílo, které on vykonat nedokázal. Tak jako každá obnova původní adamovské smlouvy ve starosmluvních dobách zahrnovala kontinuitu, nejinak je tomu i se znovustvořením světa

v Kristu. [Nové] lidstvo v Kristu stále má povinnost a zodpovědnost podmanit svět k Boží slávě (srov. Mt 28:18–20).

To, co se nazývá „Starý zákon“, není jako Boží pravda opuštěno, aby to bylo nahrazeno něčím, co se nazývá „Novým zákonem“. Ve skutečnosti je zde jen jediná kniha, přičemž celá je relevantní pro křesťanský život a celá se ho týká, což nadmíru jasně dosvědčují knihy „Nového zákona“. „Veškeré Písmo je dané Božím vdechnutím a je užitečné k učení, k napomínání, k napravování, k vyučování ve spravedlnosti, aby Boží člověk mohl být dokonalý, důkladně vystrojený ke všem dobrým skutkům“ (2. Tim 3:16–17).

Dobré dílo, které je nové lidstvo povoláno konat, je dvojí. Budování Božího Království teď znamená nejen naplňování původního úkolu, který Bůh dal Adamovi a Evě v rámci původní smlouvy stvoření a který se často nazývá kulturní mandát (Gen 1:26–28), ale zahrnuje i naplňování Velkého poslání (Mt 28:18–20). První z těchto poslání bylo dáno rodině, která stále zůstává ústřední společenskou institucí zaměřenou na jeho naplňování. Dar dětí dává Bůh rodině, výchova dětí je především zodpovědností rodiny, rodině patří i ekonomická aktivita. Kristovo Velké poslání však bylo dáno Církvi, které náleží zodpovědnost kázat evangelium, vyučovat a křtít.

Tím, že Církev vyučuje jednotlivce a rodiny Božímu Slovu, přináší Boží spásnou moc do světa, jelikož Duch Svatý pracuje skrze Slovo. Rodiny jsou obnovovány Boží mocí. Když Církev a rodina plní povolání, která jim Bůh dal, jsou tím postupně proměňovány celé národy. A tak se bude Boží Království šířit dál a dál, dokud nebude v Krista věřit celý svět. „Všechny končiny země se rozpomenou a obrátí se k Hospodinu; a všechny čeledi národů se budou klanět před Tebou. Vždyť království patří Hospodinu; a On je vládce nad národy“ (Ž 22:28–29).

Smlouva

1. Transcendence: Boží transcendence byla zjevována v každé smluvní éře od stvoření světa; nikdy se však nezjevila tak plně a tak mocně jako s příchodem Nové smlouvy. Předně je tu zjevení Boží transcendentní, vše přesahující svrchovanosti v bohatém a podrobném naplnění všech mesiášských proroctví staré smlouvy. V novosmluvních dokumentech čteme o naplnění stovek mesiášských proroctví, která ukazovala na podrobnosti Ježíšova narození, života a smrti.

Stejně, jako v sobě ostatní „nové smlouvy“ nesly větší a větší zjevení Božího charakteru, Nová smlouva zjevuje, kým Bůh je, tak plným způsobem, že předchozí učení o Bohu se ve srovnání s tímto zjevením zdá nejasné. Novosmluvní zjevení Boha přichází s Kristovou inkarnací a s darem Ducha Svatého. Nová smlouva nás učí, že Bůh je Trojice. Tato pravda se objevuje i ve staré smlouvě, jelikož Hospodinův Anděl je rozlišován od Hospodina, ale zároveň je označován jako Hospodin (srov. Gen 22:15–16; Ex 3:2–6; 1. Le 21:15; atd.), a Písma zároveň jasně hovoří o Duchu Svatém (Ž 51:13; Iz 44:3; atd.). Ale jasnost, s jakou hovoří nové zjevení, je nesrovnatelně větší. Jak řekl Jan: „Boha nikdy nikdo neviděl; jednorozený Syn, který je v lůně Otcově, ten Ho vysvětlil“ (J 1:18).

2. Hierarchie: Kristus se stal člověkem a udílí lidem Ducha Svatého, díky čemuž spojuje Boha a člověka ve smluvní lásce a ve smluvním společenství, a to v důvěrnosti a blízkosti, které přesahují vše, co si do té doby člověk dokázal představit. Pohané se domnívali, že se stanou bohy, ale bohové pohanů nebyli ani transcendentní ani spravedliví. Bůh Bible z nás nedělá „bohy“ v tom smyslu, o kterém snili pohané, ale činí z Církve svou nevěstu a přivádí ji do smluvního společenství Trojice, což bylo Božím původním plánem a záměrem při stvoření člověka.

V Kristu je člověk nejen zachráněn z hříchu, ale je učiněn Božím dědicem (Ř 8:17). Nové lidstvo v Kristu je smluvně sjednoceno s Bohem ve věčném společenství lásky (J 17).

To znamená, že identita Božího smluvního lidu už nemůže spočívat v tělesném původu z Abrahama ani v krvavém rituálu, jakým je obřezka. Ježíš všechny krvavé rituály naplnil skrze svůj kříž a otevřel novou cestu k Bohu skrze víru v Jeho smrt a vzkříšení. Nový Boží lid je tedy lidem víry (Ř 4:1–25). Není to ale tak, že by Boží lid ve staré smlouvě byl lidem skutků nebo lidem nevíry. Naopak, když Pavel vysvětluje ospravedlnění skrze víru, odvolává se na Abrahama a Davida jako na velké příklady spásné víry (Ř 4:1–8). Pointou je spíše to, že novosmluvní zjevení zdůrazňuje víru plněji než kdy dříve, jelikož je v něm plněji než kdy dříve zjevena Boží milost. Proto je nový Boží lid definován vírou.

Ježíš naplnil význam člověka jako kněze, krále a proroka tím, že se stal vším, čím měl být Adam, a zároveň ještě něčím mnohem větším. V Něm je nové lidstvo učiněno kněžími (1. Pt 2:5), králi (1. Pt 2:9; Zj 1:6) a proroky (Sk 2:16–18). To znamená proměnu věřících do Kristovy podoby (Ř 8:29) a skrze obnovující a posvěcující dílo Ducha Svatého v jednotlivcích proměnu rodiny (Ef 5:22–6:4), církve (1. Kor 12:13) a státu (Ř 13:1–6). Stát je tím, kdo hraje ústřední úlohu v zachování míru, přičemž právě to je jeho hlavní zodpovědností. Rodina má výlučné právo přivádět do světa děti a vychovávat je pro Boha. Rodina je zároveň institucí, které je svěřen ekonomický růst. Církvi byla dána zodpovědnost vyučovat Boží Slovo a vysluhovat smluvní obřady křtu a večeře Páně. Z perspektivy budování Božího království skrze Slovo a Ducha má prioritu a ústřední roli Církve.

3. Etika: Stejně, jako Ježíš přinesl nové zjevení Boha a proměnu Božího lidu, přinesl i novou etiku. Ačkoliv Ježí-

šovo dílo znamenalo naplnění a konec obětního systému, zákonů o zemi a dalších výlučně židovských aspektů mojžíšovského zákona, jako jsou omezení ohledně jídla a specifické oblékání, Pán zároveň rozhodně neodložil mojžíšovské etické vyučování. Vyučoval však etiku mojžíšovského zákona s větší hloubkou a dospělostí než kdy dříve (srov. Mt 5–7). Písmo kontrastuje podstatu mojžíšovského zákona, tedy lásku k Bohu a lásku k bližnímu, s farizejským převrácením zákona v pouhou vnější ceremoniální spravedlnost (Mt 22:34–40). A především, Ježíšův dokonale bezhříšný život zjevil skutečný význam Božího zákona tak, jak to nikdy žádný komentář udělat nemohl.

Jeho velké přikázání vyjadřuje ústřední požadavek mojžíšovského zákona. A Jeho vlastní příklad je dokonalým zjevením poslušnosti vůči tomuto zákonu: „Dávám vám nové přikázání, abyste se navzájem milovali; abyste se navzájem milovali tak, jak jsem Já miloval vás. Podle toho budou všichni lidé vědět, že jste Mými učedníky, jestliže se budete navzájem milovat“ (J 13:34–35). Pavel následuje Ježíšův příklad a shrnuje Desatero přikázání slovem *láska* (Ř 13:8–10). Podrobnosti mojžíšovského zákona jsou prospěšné pro naše vyučování a směřování, jelikož jsou součástí Božího Slova, které je celé inspirované a prospěšné (2. Tim 3:16–17). Podrobnosti zákona je však třeba vidět ve světle a v kontextu záměru zákona, kterým je naučit nás, jak milovat Boha a našeho bližního. A to, jak tato láska vypadá, pro nás ztělesnil Kristus.

4. Přísaaha: Kletba staré smlouvy, smrt hříšníků, byla plně zjevena a vykonána na Kristu. Kristus nesl hříchy světa (J 1:29), učinil zadost Božímu hněvu (Ř 3:25; 1. J 2:2) a vykoupil svět z kletby (Ti 2:14; J 3:16–17). Ježíšova smrt a Jeho vzkříšení byly posledním soudem proti hříchu, byly vítězstvím spravedlnosti nad hříchem a smrtí (srov. Ř 5:12nn; 1. Kor 15).

Jelikož Ježíš snal kletbu, pro všechny lidi, kteří v Něj věří, je otevřena cesta k požehnání. Věčný život, požehnání smlouvy, které původně symbolizoval strom života, se nyní zdarma dává těm, kdo prostě věří v Krista (J 3:16; atd.). Evangelium je hlásáním, že v Kristu byla snata kletba a že Bůh je usmířen s člověkem. Je tu nový svět, který už není pod kletbou a nepotřebuje očistění, protože Ježíš ho jednou provždy očistil. Každé místo je čisté. Všechno jídlo je čisté. Cesta spásy je otevřená a Ježíš mocí Ducha Svátého zachrání skrze evangelium celý svět (Mt 28:18–20; J 3:17).

Církev následuje Krista. Je normální, že Církev v každé nové oblasti, kam přijde (ačkoliv ne nutně zcela bez výjimky), prochází pronásledováním a smrtí, tak jako Ježíš. I Církev sama vydobývá požehnání skrze kletbu. Raní křesťané vydobyli vítězství nad římskou říší ne skrze vojenské tažení, ale skrze prolévání své vlastní krve a skrze Ježíšovo svědectví (srov. Zj 12:11, 17). Boží Duch nakonec použil jistotu Církve v Bohu a její vytrvalou víru tváří v tvář smrti k tomu, aby usvědčil její pronásledovatele z jejich hříchu (srov. J 16:7–11). Když křesťané berou svůj kříž a následují Ježíše, je s nimi moc Jeho vzkříšeného života, a tak dobývají svět (srov. 2. Kor 4:10–12).

5. Následovnictví: Ježíš je Bohem ustanoveným „dědicem všech věcí“ (Žd 1:2), je pravým semenem Abrahamovým (Ga 3:16), kterému byl slíben svět (Ř 4:13). Židé však spřádali intriky, jak tohoto dědice zabít a ukrást si pro sebe jeho dědictví (Mt 21:38). Svým jednáním však ironicky dosáhli toho, že bylo zaručeno, že Ježíš zdědí všechny věci, jelikož to, co se zdálo být Ježíšovou největší porážkou – to, že byl popraven jako zločinec – bylo Jeho vítězstvím nad hříchem, smrtí a ďáblem (Ko 2:14–15). Kristovo vzkříšení obhájilo Ježíše a dokázalo, že je Mesiáš. Většina Židů však neuvěřila. Zničení Jeruzaléma v roce 70 tedy veřejně obhájilo Ježíše jako pravé-

ho proroka, který předpověděl příchod smluvní kletby (Mt 23–25) stejně jako Jeremiáš a proroci starších dob, a tak zároveň dokázalo, že Ježíš je Mesiáš a že Jeho následovníci jsou pravým Božím lidem.

Ježíš se při svém nanebevstoupení posadil po pravici Boha Otce jako Král králů a Pán pánů, ale Jeho vláda nebyla skutečně veřejně zjevena až do zničení Jeruzaléma, které bylo obhájením Jeho osoby a učení. Nyní, když byl Pán Ježíš obhájen, vede svou církev při dobývání světa skrze kázání evangelia (Zj 19:11–16). Církev je povolána žít jako lid, který následuje Krále králů. Její Pán je vzkříšený, je jím Ten, který vystoupil na nebesa a sedí po pravici Boha. Díky tomu, že Ježíš zdědil všechny věci, mohl Pavel křesťanům v Korintu říct: „Ať se nikdo nechlubí lidmi. Protože všechno je vaše; ať Pavel nebo Appolos nebo Kéfas, ať svět nebo život nebo smrt, ať věci přítomné nebo věci budoucí; všechno je vaše a vy jste Kristovi; a Kristus je Boží“ (1. Kor 3:21–23).

Izrael dostal jako své dědictví zemi Kenaán, ale musel o ni bojovat, aby si toto své dědictví mohl přivlastnit. Když tedy Církev Ježíše Krista dostala za své dědictví svět, i ona musí bojovat duchovní válku evangelia, aby poddala celý svět do poslušnosti vůči svému Pánu (Mt 28:18–20; Ef 6:10–18; Zj 19:11–16). Celý svět je pod Ježíšovou nadvládou (Mt 28:18; Ef 1:20–23; atd.), ale zatím Ho ještě celý svět nemiluje a nežije v poslušnosti vůči Němu. Církev však skrze svou poslušnost vůči Bohu a skrze svou modlitbu a kázání evangelia poddá Kristu svět, aby v tomto vykoupeném světě bylo naplněno ono původní pověření, které Bůh dal Adamovi a Evě v Zahradě. Boží sláva bude vidět po celém světě; Bohem daný záměr člověka bude naplněn.

Smluvní odpověď člověka

Smluvní odpověď člověka na Boží milost je dvojitá. První je odpověď Kristova, odpověď dokonalého člověka a zastupující Hlavy nové lidské rasy. Ježíš byl ve svém životě dokonale poslušný Božímu Slovu a vystoupil do nebes, aby se posadil po pravici Boha Otce jako Král králů a Pán pánů. Vůbec poprvé od Pádu tu byl člověk, který [dokonale] miloval Boha a dodržoval Jeho přikázání, takže se v dějinách mohla zjevit Boží láska a z Boží milosti mohlo být stvořeno nové lidstvo.

Církev je vedena Duchem Svatým k tomu, aby byla poslušná Krista, a nakonec získá svět k víře v Něj. Církev však nebude nikdy dokonalá až do Kristova Druhého příchodu. Proto budou dějiny vždycky charakterizované válkou s hříchem, lidskou pošetilostí, sobeckostí a pýchou. Faktem dokonce je, že poslední generace lidí do velké míry odpadne a odmítne evangelium. Až se bezbožníci této generace pokusí násilím zničit Církev, Kristus se vrátí a přinese s sebou poslední soud (Zj 20:7–10).

Boží smluvní soud

Boží smluvní soud nad Kristem na kříži otevřel cestu ke spasení, a tak bylo lidstvo (ne každý jeden člověk, ale většina světa) zachráněno před Božím věčným hněvem. Ačkoliv mnoho lidí evangelium odmítne, nakonec bude většina lidí spasena [skrže víru v Pána Ježíše Krista] (J 3:17). Boží historický smluvní soud nad těmi, kdo odmítají evangelium, ať už nad jednotlivci, rodinami nebo národy, s sebou přináší růst Církvě a její konečné vítězství. Bůh však zároveň soudí a očisťuje Církev jako takovou skrže smluvní kázeň (Žd 12:4–13). Pronásledování a utrpení přichází od Boha, a to jak k šíření evangelia, tak i k pročišťování Jeho lidu jakoby ohněm (1. Pt 1:6–7).

Koncem tohoto smluvního věku bude poslední soud a nastolení věčného stavu nebes a pekla (Mt 25:31–46; Zj 20:11–15). Poslední soud je soudem ze skutků (Zj 20:13), jelikož skutky člověka jsou tím, co zjevuje jeho víru a co navenek hlásá, čemu skutečně věří. Zároveň se jedná o soud ze skutků, jelikož odměny věčné blaženosti, které lidé budou zakoušet, či míra věčné kletby, která je čeká, jsou určeny podle života, který v tomto světě žili.

Soud ze skutků a spása skrze víru si nijak neodporují, jelikož pravá víra koná skrze lásku (Ga 5:6) a vždycky se projevuje ve skutcích (Jk 2:14–26). To, že falešná víra a pokrytectví se také projevují ve skutcích, se nikdy neukázalo jasněji než u Kristova kříže, jelikož tím, kdo Ježíše zavraždil, byli náboženští vůdcové Jeho doby, kteří tvrdili, že věří v pravého Boha. Poslední soud tedy vynese na světlo pravé postoje srdcí lidí a ukáže, jak se projevovaly v jejich skutcích. Bůh bude soudit každého jednoho člověka a odplatí mu podle své dokonalé spravedlnosti. Svému lidu však Bůh dá více než jen spravedlnost: odmění ho za dobré skutky (a to i přesto, že nikdy nebyly dokonalé a nikdy by si nemohly odměnu zasloužit v žádném striktním slova smyslu).

Na věčnosti Církev bude oslavovat Boha a navěky se z Něj radovat. Poroste v poznání, lásce a moudrosti a bude navěky neustále objevovat a hledět na nové aspekty Boží krásy a slávy. Bůh sám a úžas z Jeho nekonečné velikosti a jedinečnosti jsou tím, co činí nebesa místem té nejdokonalejší blaženosti. Nevíme, jaké skutky pro nás Bůh má přichystané na věčnosti, ale víme, že Kristova Církev se těší na nespočetné věky nových úkolů, které bude konat s Kristem a pro Krista; víme, že bude zakoušet věčnost díla ve spočinutí se svým požehnaným Spasitelem (Zj 22:1–5).

Pro ty, kdo nenávidí Boha, by i samotná nebesa byla jakýmsi peklem, protože jim nic není ohavnější než Bůh sám. Ona menšina lidí, která se zarputile bouřila proti Jeho dobrotě, stráví

věčnost v pekle, kde se bude svíjet v nekonečné bolesti. Tito lidé budou nenávidět sami sebe za svou pošetilost, která jim bude nevyhnutelně jasná, a zároveň budou nenávidět Boha za to, že jim ji bude neustále a názorně ukazovat. V pekle už ani nepoznají své dřívější přátele. Když totiž žili na zemi, Duch Svatý milostivě omezoval a potlačoval veškery hřích a veškerou ničemnost v jejich srdcích, ale poté už tomu tak nebude. Proto se jejich zlo plně rozvine a projeví, a to tak moc, jak to jen bude v onom věčném vězení možné.

Co se týče úkolu člověka na zemi, dějiny Boží smlouvy dojdou ke svému konci. Boží vztah s člověkem však i nadále bude smluvním vztahem a věčnost s sebou přinese nekonečné věky slávy a úžasu. Podstatou smlouvy je láska, přičemž vrcholným záměrem, s nímž Bůh dal člověku dar své smlouvy, je to, aby člověk byl přiveden do společenství Osob Trojjediného Boha. A právě tím končí Bible – končí viděním člověka, který je s Bohem v nebesích a žije ve svatyni, která je městem, jež přetéká všemi možnými známými požehnáními.

A kletba už nebude;
a bude tam trůn Boží a Beránkův;
a Jeho služebníci Mu budou sloužit;
a budou hledět na Jeho tvář;
a Jeho jméno bude na jejich čelech.

A noc už nebude;
a už nebudou potřebovat světlo lampy ani světlo slunce,
protože Pán Bůh jim dá světlo
a budou panovat na věky věků.

(Zj 22:3–5)